

Årsredovisning 2019

Vård- och äldreämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Viktiga händelser under året	3
3 Strategiska målområden - indikatorer och uppdrag	4
3.1 Människor möts i Borås	4
3.2 Medborgares initiativkraft gör landsbygden levande	7
3.3 Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt.....	7
3.4 Ekonomi och egen organisation	8
4 Nämndens verksamhet 1	10
4.1 Resultat	10
4.2 Budgetavvikelse	11
4.3 Verksamhetsanalys	12
4.4 Budgetavvikelse per ansvarsområde	13
4.5 Verksamheten 2019	14
4.6 Jämställdhetsperspektivet	16
4.7 Analys per ansvarsområde.....	17
5 Verksamhetsmått	33
5.1 Äldreomsorg	33
6 Investeringar	35
6.1 Investeringar som löper över flera år.....	35

1 Inledning

Från och med 1 januari 2017 har Vård- och äldreomsorgsnämnden haft ett samlat ansvar för den äldreomsorg, hemsjukvård samt förebyggande och öppna verksamheter som bedrivs i kommunen. Målbilden, när facknämnder infördes, var en likvärdig och rättvis service till stadens invånare oavsett var invånaren bor. Facknämnder skulle också ge bättre förutsättningar för fortlöpande, samlad och kontrollerad utveckling av verksamheterna.

2 Viktiga händelser under året

Vård- och omsorgscollege, Borås-Bollebygd.

Under våren 2019 certifierades Vård- och omsorgscollege Borås-Bollebygd, en certifierad samverkansform mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare, arbetsförmedling och fackliga organisationer.

Välfärdsteknik

Nämnden har under året fortsatt satsningen på införande av ny välfärdsteknik. Digitala signeringslistor för läkemedel har införts i hela organisationen. Onlineinköp av dagligvaror för brukare med behov av hjälp med inköp har införts inom hemtjänsten. VIVA-omsorgsapp, som möjliggör att hemtjänstpersonalen kan läsa och dokumentera direkt i telefonen hemma hos brukaren, har testats och införs under början av 2020.

Samtliga mötesplatser har blivit Digidel Senior-certifierade enligt ett nationellt koncept för att motverka digitalt utanförskap.

Under 2018 startades ett projekt för att upphandla och införa nya trygghetslarm eftersom dagens avtal löper ut. En ambition med projektet var också att även möjliggöra inkoppling av nya typer av tillbehör och välfärdsteknik till trygghetslarmet, som till exempel sensorer som larmar vid olika avvikelser. Upphandlingen överklagades och Kamrarrätten har meddelat att ärendet inte får prövningstillstånd, varför upphandlingen måste göras om och kommer att dra ut på tiden.

Distributionscentralen

Den 1 maj infördes den kommungemensamma distributionscentralen i samband med att ett nytt livsmedelsavtal trädde ikraft. Avtalet och det nya arbetssättet har inneburit stora kostnadsökningar för livsmedel och negativa förändringar för personalen vad gäller arbetsmiljön i köken.

Förenklat beslutsfattande

Nämnden har fattat beslut att införa förenklat beslutsfattande gällande stöd med tvätt och städning samt digital guide från och med 1 april 2020.

Trygg och säker utskrivning från slutenvården

Den 1 januari 2018 trädde lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård i kraft. Syftet var att skapa en trygg, säker och smidig övergång från slutenvård till öppen vård och omsorg. Nämnden har under året arbetat intensivt för att säkerställa mottagandet efter slutenvård och har klarat av att möta de nya kraven.

Språkombud

Hösten 2019 gjordes en stor satsning på att utbilda medarbetare till språkombud, en certifierad utbildning inom ramen för Vård- och omsorgscollege. Utbildningen ger kunskap för att bättre möta kollegor med annat modersmål än svenska i språkutveckling och bidrar till att skapa ett klimat som är gynnsamt för språkutveckling, en satsning som anses nödvändig och viktig då en hög andel av medarbetarna har annat modersmål än svenska. Under hösten utbildades 48 språkombud och

utbildningarna fortsätter under våren 2020.

Medarbetarenkäten

I 2019 års medarbetarenkät, som genomförs i hela kommunen vartannat år, visades förbättrade resultat jämfört med 2017 på i princip samtliga områden.

3 Strategiska målområden - indikatorer och uppdrag

3.1 Människor möts i Borås

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
■ Personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar (medelvärde).	16	16	13	17
◆ Antal lägenheter som är trygghetsbostäder.	221	221	240	221
◆ Andel hemtjänsttagare som uppger att hemtjänstpersonalen alltid eller oftast tar hänsyn till den äldre egna åsikter och önskemål, %.	86	83	92	84
◆ Andel hemtjänsttagare som uppger att det känns tryggt att bo hemma med stöd från hemtjänsten, %.	82	81	90	81

Personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar (medelvärde).

Värdet på indikatorn har tidigare visat utfall för endast egen regin. Nu visas utfallet för hela Borås Stads verksamhet, dvs. både egen regi och privata utförare. Värdena har ändrats retroaktivt fr.o.m. 2017 för att bli jämförbara.

Målvärdet är inte uppnått och resultatet är oförändrat mot 2018. Kontinuitet är en viktig kvalitetsaspekt vid vård och omsorg om äldre. Personalkontinuitet innebär att den enskilde får vård och omsorg av så få olika personal som möjligt. När självständigheten minskar och beroendet av andra ökar är förtroende och tillit viktigt för känslan av trygghet. För de flesta äldre är det mer tryggt att få stöd och hjälp av personal som de känner igen och där man byggt upp en ömsesidig relation. För att uppnå måluppfyllelsen gällande kontinuitet är det av vikt att personalen har de kompetenser som finns behov av som exempelvis körkort och medicinska insatser utifrån delegation. Vidare krävs en stabil grundbemanning med hög andel tillsvidareanställda medarbetare och färre andel timvikarier. En god schemaläggning efter verksamhetens behov där personalen är indelad i mindre grupper knutna till vissa brukare är en annan åtgärd för att uppnå måluppfyllelse. En hemtjänstgrupp har börjat med "tvillingschema", vilket innebär att två medarbetare går omlott med varandra. Att minska frånvaro och att öka trivsel bland medarbetarna är en annan viktig åtgärd som främjar en god kontinuitet.

Antal lägenheter som är trygghetsbostäder.

Många äldre föredrar att bo kvar i ordinärt boende långt upp i ålder. Även när krafterna minskar så går det ofta att underlätta fortsatt kvarboende om bostaden är tillgänglig och den äldre kan känna sig trygg.

Vård- och äldreomsorgens möjligheter att påverka nybyggnation av trygghetsbostäder är begränsade, då kommunen själv inte bygger eller anvisar till trygghetsbostäder, det gör fastighetsägarna. Samtidigt är det viktigt för nämndens verksamheter att det finns tillgängliga och attraktiva bostäder för äldre.

En del av de kommunala bostadsbolagen har signalerat om att bygga fler trygghetsbostäder, bland annat Viskaforshem där ett 30-tal lägenheter beräknas vara färdigställda till 2021. Där har Vård- och äldreomsorgen även ett samarbetsprojekt med Viskaforshem för planering av en öppen mötesplats i samma lokaler som trygghetsbostäderna. Fristadbostäder planerar ett trygghetsboende med ett 30-tal lägenheter, som också skall vara inflyttningsklart 2021 och där är det gångavstånd till den öppna mötesplatsen på Skogslid. AB Bostäder ligger långt framme i planeringen av Regementsstaden där det planeras för 48 trygghetsbostäder, även dessa beräknas vara klara 2021. AB Bostäder planerar även för att bygga trygghetsbostäder på Kyrkvägen i Brämhult.

Andel hemtjänsttagare som uppger att hemtjänstpersonalen alltid eller oftast tar hänsyn till den äldres egna åsikter och önskemål, %.

Målvärdet är inte uppnått men har förbättrats något jämfört med 2018.

Den äldre behöver ges möjligheter till delaktighet och påverka hur insatser förläggs och utförs. Utbildning i social dokumentation har påbörjats under året för medarbetarna i hemtjänsten med utgångspunkt i IBIC (individens behov i centrum) och grundas på vikten av den äldres delaktighet i sin vård och omsorg. Verksamheten ska ta ett omtag om utvecklingen av uppdraget som socialt omsorgsansvarig (kontaktperson) då nuvarande arbetssätt inte fungerat som tänkt.

Välkomstsamtal har införts under året där information om verksamheten ges på ett strukturerat och informativt sätt där enhetschef och socialt omsorgsansvarig tillsammans med den enskilde utformar genomförandeplanen för hur dennes insatser ska utföras. Uppföljningssamtal tillsammans med den äldre där planen revideras är av vikt så att hjälpinsatserna utförs utifrån faktiskt behov.

Andel hemtjänsttagare som uppger att det känns tryggt att bo hemma med stöd från hemtjänsten, %.

Målvärdet är inte uppnått och resultatet är oförändrat mot 2018.

Vården och omsorgen ska vara samordnad och sammanhållen, vilket innebär att kommunens hemtjänst och hemsjukvård samt primär- och specialistvård ska samverka runt de mest sjuka äldre för att uppnå så god livskvalitet och trygghet som möjligt. Den äldre behöver ges möjligheter till delaktighet och kunna påverka hur insatser förläggs och utförs. Med delaktighet i utformningen av sina insatser ökar förutsättningarna för den äldre att känna sig trygg.

Verksamheten ska ta ett omtag om utvecklingen av uppdraget som socialt omsorgsansvarig (kontaktperson) då nuvarande arbetssätt inte fungerat som tänkt. Arbetssättet med så kallade tvillingscheman (två medarbetare arbetar omlott) förväntas öka trygghetskänslan då relationen till vissa medarbetare förstärks. Välkomstsamtal har införts under året där information om verksamheten ges, och dessa görs på ett strukturerat och informativt sätt där enhetschef och socialt omsorgsansvarig tillsammans med den enskilde utformar genomförandeplanen för hur dennes insatser ska utföras.

Verksamhetens indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
Andel, 75 år och äldre på vård och omsorgsboende, med olämpliga läkemedel, %	16	13,3	10	12,4

Andel, 75 år och äldre på vård och omsorgsboende, med olämpliga läkemedel, %

Målet är inte uppnått men en positiv trend råder.

Dialog förs löpande i Närvårdssamverkan, Lokal arbetsgrupp äldre, då frågan om olämpliga läkemedel är en samverkansfråga mellan vårdcentraler och Vård- och äldreförvaltningen. Borås Stad redovisar regelbundet statistik om genomförda läkemedelsgenomgångar. Nämndens indikator är att läkemedelsgenomgångar genomförs vid vård- och omsorgsboende en gång per år. Vårdcentralernas intervall för årskontroll/läkemedelsgenomgång varierar mellan 12-15 månader. Detta medför att vi inte får jämförbara siffror vilket påverkar nämndens möjlighet till måluppfyllelse. Läkemedelsgenomgångar är en återkommande punkt vid samverkansmöten mellan vårdcentralerna och hemsjukvården i syfte att förbättra kvalitén för patienten.

Utbildningsinsatser har genomförts under året och föregåtts av kartläggning av sjuksköterskornas kunskapsnivå vilken visade behov av ytterligare utbildningsinsatser. Sjuksköterskor har deltagit i utbildningsinsatser om äldre och läkemedel.

Läkemedelsprocessen har påbörjats där olika delar, bland annat rutiner för läkemedelshantering, läkemedelsgenomgångar, kompetensfrågor och patientsäkerhet kommer att finnas med. Syftet är att kvalitetssäkra läkemedelshantering.

Kvalitetsregistret, BPSD har fokus på bland annat bemötande och omvårdnadsinsatser för att minska användningen av olämpliga läkemedel. Implementering av BPSD pågår och samtliga vård- och omsorgsboenden kommer att omfattas och alla professioner berörs i verksamheterna.

3.1.1 Kommunfullmäktige

Uppdrag	Status År 2019	Kommentar
Redovisning ska göras om vilka åtgärder som vidtas för att nå målvärdet på indikatorn "Personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar (medelvärde)".	Genomfört	Verksamheten arbetar intensivt för att få till en stabil grundbemanning som bygger på tillsvidare tjänster med tjänstgöring heltid för att skapa egna resurser (resurspass) som i första hand används för att täcka planerad frånvaro på den egna enheten, men även oplanerad frånvaro som exempelvis vid sjukdom. Verksamheten kommer att införa så kallad "hälsosam schemaläggning" utifrån vad forskning påtalar för risker utifrån hälsoaspekt. Exempelvis kommer så kallade rygg-mot-rygg pass (arbeta sen kväll och börja tidig morgon dagen efter) börja tas bort. Tvillingscheman (två medarbetare går omlott med varandra) har påbörjats i liten skala och kommer fortsätta implementeras i syfte att förbättra kontinuiteten. Verksamheten fortsätter att arbeta för att så hög andel av medarbetarna ska vara väldelegerade (kunna utföra olika hälso- och sjukvårdsinsatser på delegation från sjuksköterska). Saknas delegation av en viss insats i en hemtjänstgrupp behåller sjuksköterskan ansvaret att utföra insatsen till dess att hemtjänstens medarbetare har delegation på denna insats. Statistik kommer tas fram oftare under 2020 för att se om framtagna åtgärder ger förväntad effekt.

Uppdrag	Status År 2019	Kommentar
Arbetet med att bryta ofrivillig ensamhet för äldre ska utvecklas. Gärna i samverkan med civilsamhället.	Genomfört	Seniorhälsokonsulenterna arbetar med uppdraget att motverka ofrivillig ensamhet. En nationell nätverkskonferens har under året genomförts av Vård- och äldrenämnden "Äldrandets möjligheter" där Borås tillsammans med ett 30-tal andra svenska kommuner utbildats och delat erfarenheter av att bland annat arbeta förebyggande för att motverka ofrivillig ensamhet. De öppna mötesplatserna försöker tillsammans med seniorhälsokonsulenterna att locka till sig fler seniorer och har lyckats väl under året. På de öppna mötesplatserna kommer dagligen ett antal frivilliga seniorer och hjälper till.

3.2 Medborgares initiativkraft gör landsbygden levande

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
Andel närproducerade livsmedel, %.			20	23

Andel närproducerade livsmedel, %.

Målet för närproducerade livsmedel är uppnått 2019. Utfallet har nu blivit möjligt att mäta i kostverksamhetens uppföljningssystem Compare. Koncerninköp har tillsammans med den kommungemensamma kostverksamheten kodat alla livsmedel som enligt Borås Stads definition räknas som närproducerade (15 mils radie). För samtliga inköp i Vård- och äldreförvaltningen är andelen 23% och när enbart inköpen inom kostverksamheten räknas så uppgår andelen till 25%. Distributionscentralen kan komma att öka möjligheten för producenter/leverantörer att lämna anbud i kommande upphandlingar.

3.3 Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
Andel ekologiska livsmedel, %.	26,5	36,4	50	46,7

Andel ekologiska livsmedel, %.

Målet är inte helt uppfyllt. Måluppfyllelsen har dock ökat månad för månad, vilket beror på att även de produkter som handlas från Ica-City nu går att hantera i kostverksamhetens uppföljningssystem Compare. Livsmedelsavtalet innehåller också fler varugrupper där endast ekologiskt alternativ är valbart. Det gemensamma arbetet för att förbättra måltiderna på vård- och omsorgsboendena och inom korttidsverksamheten har också bidragit till en högre medvetenhet vad gäller miljötank och därmed också ökade ekologiska inköp.

Från maj 2019, då ett nytt livsmedelsavtal började gälla, har livsmedelskostnaderna ökat dramatiskt. Detta kan till stor del kopplas till Borås Stads distributionscentral. Prisökningarna kan innebära svårigheter för kostverksamheten att under 2020 bibehålla eller utveckla andelen ekologiska inköp.

3.4 Ekonomi och egen organisation

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
■ Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid, %.	10,6	10	7,5	9,9
■ Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten.	131,6	187,5	130	165,6
◆ Andel anställda som nyttjar Borås Stads friskvårdsbidrag, %			40	34

Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid, %.

Vård- och äldrenämnden når inte målet då verksamheterna uppvisar en fortsatt hög sjukfrånvaro jämfört med nämndens mål och med Borås Stads genomsnitt. Nämndens sjukfrånvaro har dock successivt sakta minskat. Sjukfrånvaron för 2019 visar på ett utfall på 9,9 %.

Nämnden arbetar aktivt med rehabiliteringen av sjukskrivna medarbetare. Utbildning ges till enhetscheferna samtidigt som arbetsmiljöfrågan är högaktuell och prioriterad.

Projekt "Ökad hälsa på arbetsplatsen" som startades under hösten 2018 pågick fram till utgången av april månad 2019. Åtta arbetsplatser från olika områden av verksamheten deltog och berörda chefer gick samtidigt en utbildning i Medarbetarcentrums regi i "det hälsofrämjande och effektiva ledarskapet". Utvärderingen visade att drygt hälften av deltagarna upplevde ökad hälsa och välbefinnande samt cirka 60 % upplevde att gemenskapen på arbetsplatsen förbättrats. Någon säkerställd minskning av sjukfrånvaron gick dock inte att påvisa.

Tjugo av nämndens arbetsplatser har under hösten deltagit i Borås Stads övergripande projekt "Frisk organisation" som har syftet att minska inflödet av sjukskrivningar på organisationsnivå. Ett antal så kallade screeningar är genomförda och på några enheter har detta resulterat i handlingsplaner med exempelvis chefscoachning och/eller grupputvecklingsinsatser. Något mer långtgående resultat har inte hunnit uppvisas, men nämnden kommer att följa projektet på nära håll under det kommande året.

Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten.

Nämnden har inte nått det uppsatta målet. Det har under året varit svårt att rekrytera personer med rätt kompetens till tillsvidaretjänster inom yrkesgruppen undersköterskor och vårdbiträden men även inom gruppen legitimerad personal. Förvaltningen har på grund av detta använt mer timavlönad personal än önskat.

För att underlätta rekryteringen av semestervikarier erbjöds ett lönetillägg på 5 000 kr under förutsättning att vikarien arbetade båda semesterperioderna, totalt åtta veckor. Totalt har cirka 350 personer gjort detta till en kostnad om 2,5 mnkr. Positiva effekter av detta är att fler varit benägna att arbeta båda semesterperioderna, vilket minskat behovet av introduktion och gett bättre kontinuitet för våra brukare. Sommarvikarierna anställdes i större utsträckning än tidigare på månadsanställningar istället för timanställningar.

Att alla tillsvidareanställda medarbetare i Borås Stad har heltidstjänster förväntas påverka andelen timavlönad personal positivt. Dock måste den genomsnittliga sysselsättningsgraden öka. Ett arbete med att åstadkomma hälsosamma scheman har påbörjats och ska skapa förutsättningar för medarbetarna att öka sin sysselsättningsgrad.

Nämndens arbete för minskad sjukfrånvaro förväntas också på sikt generera ett minskat behov av

timavlönade vikarier.

Andel anställda som nyttjar Borås Stads friskvårdsbidrag, %

Av förvaltningens 2 366 tillsvidare och visstidsanställda (1 december 2019) har 799 medarbetare erhållit friskvårdsbidrag under året. Det motsvarar 34 % och är något under det mål som nämnden har satt upp. Sammanlagt har 1,1 mnkr betalats ut.

Information om friskvårdsbidraget och Borås Stads övriga förmåner tas upp på arbetsplatsträffarna en gång om året. Då Skatteverket ändrade sina regler så att fler aktiviteter blev möjliga att få bidrag för informerades särskilt om friskvårdsbidraget.

Verksamhetens indikatorer	Utfall 2017	Utfall 2018	Målvärde 2019	Utfall År 2019
◆ Hållbart medarbetarengagemang (HME) - Motivation	3,8	4,1	4,2	4,1
◆ Hållbart medarbetarengagemang (HME) - Ledarskap	3,8	4	4,1	4
◆ Hållbart medarbetarengagemang (HME) - Styrning	3,9	4,1	4,2	4,1

Hållbart medarbetarengagemang (HME) - Motivation

Målvärdet är inte uppnått. Trenden är tydlig på alla tre frågeområden där resultaten för varje år blivit bättre. Arbetet med att skapa en gemensam arbetsplatskultur på den nya förvaltningen antas ha skapat en större tydlighet och därmed ökat välmående.

3.4.1 Nämnd

Uppdrag	Status År 2019	Kommentar
Vård- och äldre- och vårdnämnden ska verka för en likvärdig uppföljning av egen regi och privata utförare.	● Genomfört	Arbetet med att förtydliga vad som ingår i verksamhetsuppföljning, verksamhetsgranskning och avtalsuppföljning är avslutat. Arbetet gjordes i samverkan med Sociala omsorgsförvaltningen då de har liknande entreprenader och förvaltningarna delar funktioner som genomför verksamhetsgranskning av egen regi och privata utförare. Utgångspunkten har varit och är fortsatt att verksamhetsuppföljning av egen regi respektive privata utförare så långt det är möjligt ska vara likvärdig. Förvaltningarna har haft kontaktat och besökt andra kommuner för att inhämta andras erfarenheter av en likvärdig och ändamålsenlig verksamhetsuppföljning och avtalsuppföljning. Den verksamhetsgranskning som MAS, MAR och SAS gör är densamma i egen resp. privat regi. Vad som ska granskas och vilka verksamheter beskrivs i en årlig plan. Uppföljningen av Kapplandsgatan 8 och Kvibergsgatan 17 beskrivs också i en plan men den tar sin utgångspunkt i de krav kommunen ställde i upphandlingen och det leverantören lovat inom de s.k. mervärdesområdena. Resultat från MAS/MAR/SASs verksamhetsgranskning används i uppföljningen av entreprenaderna, vilket innebär att leverantören inte granskas två gånger inom samma område.

4 Nämndens verksamhet 1

4.1 Resultat

Ekonomiskt sammandrag

Tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2018	Budget 2019	Bokslut 2019	Avvikelse
Statsbidrag	16 963	26 603	4 113	5 352	1 239
Avgifter och övriga intäkter	147 732	121 022	118 535	130 985	12 450
Summa intäkter	164 695	147 625	122 648	136 337	13 689
Personal	-985 338	-1 047 384	-1 098 069	-1 092 336	5 733
Lokaler	-50 260	-54 584	-55 963	-55 627	336
Material och tjänster	-292 815	-324 308	-313 061	-320 823	-7 762
Kapitalkostnader	-1 006	-694	-655	-656	-1
Summa kostnader	-1 329 419	-1 426 970	-1 467 748	-1 469 442	-1 694
Buffert (endast i budget)					
Nettokostnad	-1 164 724	-1 279 345	-1 345 100	-1 333 105	11 995
Kommunbidrag	1 202 500	1 303 150	1 345 100	1 345 100	0
Resultat efter kommunbidrag	37 776	23 805	0	11 995	11 995
Godkänt ianspråktaget ackumulerat resultat					
Resultat jfr med tillgängliga medel	37 776	23 805	0	11 995	11 995
Ackumulerat resultat	37 776	62 084			

Resultatanalys

Vård- och äldreomsorgens resultat för 2019 blev +12,0 mnkr. Detta är i nivå med den prognos som nämnden lämnat under hösten, med undantag för december. Den högre prognosen i december berodde på att verksamheterna trodde att vissa inköp, som blivit beviljade från den centrala bufferten, inte skulle hinna levereras. Men leveranserna hann göras i tid, varför resultatet överensstämmer med prognosen i november.

Resultatet för Myndighetsverksamheten blev +29,7 mnkr. Det redovisade plusresultatet beror främst på att hemtjänsten inte har utfört hemtjänsttimmar i den utsträckning som budgeterats för.

För Hemtjänst redovisas ett resultat på -21,2 mnkr. Verksamheten har inte lyckats anpassa bemanningen till antalet timmar som faktiskt har utförts hemma hos brukaren, vilket är det som ersättning utgår för.

Vård- och omsorgsboende redovisar ett resultat på +0,1 mnkr. Beläggningen på boendena har varit god och verksamheten har därmed kunnat genomföras enligt plan.

Resultatet för Hälso- och sjukvård blev -6,1 mnkr, främst på grund av mer inhyrd bemanningspersonal än beräknat. Inhyrningen är dock lägre än föregående år, 9,4 mnkr att jämföra med 12 mnkr för 2018.

För Förebyggande verksamhet/IKT redovisas ett resultat på +2,2 mnkr. 2,7 mnkr härrör från IT Vård och omsorg, då de har haft mindre kostnader för användare i LOV-företag samt uteblivna kostnader för konsulter och utvecklingar i Viva. I övrigt beror resultatet på vakanser.

Kost och vaktmästeri redovisar ett resultat på -1,1 mnkr. Verksamheten har dock ett underskott mot budget för livsmedel på ca 3,0 mnkr, vilket är närmare 16% högre än samma period 2018.

Prisjämförelser har gjorts med grannkommunerna vilket stärker analysen att det nya livsmedelsavtalet med förändrat arbetssätt med en distributionscentral, som startade den 1 maj 2019, har inneburit höga kostnader för Borås Stads kostverksamhet. Det sammantagna ekonomiska resultatet hjälps dock upp av att personalkostnaderna är lägre än budget då kostverksamheten har haft några vakanta tjänster under året.

För Centrala Stödfunktioner redovisas ett resultat på +8,3 mnkr beroende på vakanser och att avsatta medel för projekt inte har använts i den utsträckning som var planerat.

Politisk verksamhet redovisar ett resultat på 0,2 mnkr.

Bufferten på 13,4 mnkr har i sin helhet under hösten använts till investeringar som kommer brukarna till del, t ex möbler till mötesplatser och restauranger, samt arbetsmiljöåtgärder för personalen, som exempelvis lyftar på vård- och omsorgsboenden, arbetskläder och medicinutrustning.

4.2 Budgetavvikelse

Verksamheternas nettokostnader

Tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2018	Budget 2019	Bokslut 2019	Avvikelse
Central administration					
Intäkter	697	3 382	0	1 300	1 300
Kostnader	-35 495	-44 969	-43 759	-44 751	-992
Resultat	-34 798	-41 587	-43 759	-43 451	308
Politisk verksamhet					
Intäkter	0	0	0	0	0
Kostnader	-2 371	-2 365	-2 775	-2 605	170
Resultat	-2 371	-2 365	-2 775	-2 605	170
Vård och omsorg i ordinärt boende					
Intäkter	452 485	487 139	493 757	485 682	-8 075
Kostnader	-1 062 087	-1 177 000	-1 234 880	-1 212 688	22 192
Resultat	-609 602	-689 861	-741 123	-727 006	14 117
Vård och omsorg i särskilt boende					
Intäkter	878 668	928 077	956 608	966 733	10 125
Kostnader	-1 356 389	-1 429 626	-1 463 339	-1 476 472	-13 133
Resultat	-477 721	-501 549	-506 731	-509 739	-3 008
Övrig verksamhet					
Intäkter	61 272	62 420	63 453	64 619	1 166
Kostnader	-101 504	-106 404	-114 165	-114 923	-758
Resultat	-40 232	-43 984	-50 712	-50 304	408

Tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2018	Budget 2019	Bokslut 2019	Avvikelse
Buffert					
Intäkter	0	0	0	0	0
Kostnader	0	0	0	0	0
Resultat	0	0	0	0	0
Totalt					
Intäkter	1 393 122	1 481 018	1 513 818	1 518 334	4 516
Kostnader	-2 557 846	-2 760 364	-2 858 918	-2 851 439	7 479
Resultat	-1 164 724	-1 279 346	-1 345 100	-1 333 105	11 995

4.3 Verksamhetsanalys

4.3.1 Central administration

Den positiva avvikelsen inom verksamheten Central administration på 0,3 mnkr beror främst på vakanser.

4.3.2 Politisk verksamhet

För den politiska verksamheten redovisas ett resultat på 0,2 mnkr.

Vård- och äldrenämnden har under året haft tolv nämndmöten, varav ett extrainsatt för att fastställa Budget 2020:1. Vid de ordinarie mötena har det även varit förmöten med utbildning och information om olika verksamhetsområden.

Nämnden arbetar med utsedda kontaktpolitiker, som gjort besök i verksamheten under året.

4.3.3 Vård och omsorg i ordinärt boende

För verksamhet i ordinärt boende redovisas ett totalresultat på 14,1 mnkr.

Den främsta delförklaringen till överskottet är att Myndighet hade budgeterat med fler utförda hemtjänststimmar än vad utförarenheterna har genomfört, vilket genererar ett överskott på 19,4 mnkr.

I resultatet ligger också negativa resultat för korttidsvården, 0,6 mnkr, bostadsanpassningsbidrag, -1,3 mnkr, administration, -2,2 och hemsjukvård på -1,2 mnkr.

4.3.4 Vård och omsorg i särskilt boende

Resultatet för vård och omsorg i särskilt boende blev -3,0 mnkr.

Beläggningsgraden har varit i nivå med de budgetförutsättningar som givits verksamheten, vilket gett förutsättningar för en budget i balans. Ett flertal lokalanpassningar har gjorts under året, -1,0 mnkr, hälso- och sjukvårdsverksamheten, -0,9, och myndighet redovisar ett negativt resultat för verksamheten på -1,1 mnkr.

4.3.5 Övrig verksamhet

Det redovisade underskottet för övrig verksamhet på 0,4 mnkr består av många mindre poster, främst inom Förebyggande verksamhet och Kost och vaktmästeri.

4.3.6 Buffert

Vård- och äldreomsorgen fattade i oktober beslut om att bufferten i sin helhet skulle användas till investeringar som kommer brukarna till del, t ex möbler till mötesplatser och restauranger, samt arbetsmiljöåtgärder för personalen, t ex lyftar på vård- och omsorgsboenden, arbetskläder och medicinutrustning. Bufferten har omfördelats till de olika verksamhetsområdena enligt följande:

Kost och vaktmästeri 1,6 mnkr, Hälso- och sjukvård 1,0 mnkr, Förebyggande verksamhet/IKT 0,5 mnkr, Vård- och omsorgsboende 3,1 mnkr Hemtjänst 3,1 mnkr samt Centrala stödfunktioner 0,6 mnkr.

Verksamheterna har använt de fördelade buffertmedlen enligt plan.

4.4 Budgetavvikelse per ansvarsområde

Tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2018	Budget 2019	Bokslut 2019	Avvikelse
Myndighet					
Intäkt	29 298	30 553	34 909	36 273	1 364
Kostnad	-779 094	-853 378	-898 228	-869 912	28 316
Nettokostnad	-749 796	-822 825	-863 319	-833 639	29 680
Insatser i ordinärt boende					
Intäkt	341 936	364 396	373 483	360 558	-12 925
Kostnad	-407 669	-438 264	-437 907	-446 220	-8 313
Nettokostnad	-65 733	-73 868	-64 424	-85 662	-21 238
Vård- och omsorgsboende					
Intäkt	468 817	499 117	501 704	510 557	8 853
Kostnad	-490 506	-511 308	-518 394	-527 123	-8 729
Nettokostnad	-21 689	-12 191	-16 690	-16 566	124
Hälso- och sjukvård					
Intäkt	16 802	8 265	6 569	9 455	2 886
Kostnad	-218 360	-231 621	-230 139	-239 130	-8 991
Nettokostnad	-201 558	-223 356	-223 570	-229 675	-6 105
Förebyggande IT					
Intäkt	13 963	18 397	19 437	19 611	174
Kostnad	-44 270	-58 892	-70 828	-68 843	1 985
Nettokostnad	-30 307	-40 495	-51 391	-49 232	2 159

Tkr	Bokslut 2017	Bokslut 2018	Budget 2019	Bokslut 2019	Avvikelse
Kost och vaktmästeri					
Intäkt	57 464	58 988	57 610	59 753	2 143
Kostnad	-63 539	-67 241	-68 418	-71 639	-3 221
Nettokostnad	-6 075	-8 253	-10 808	-11 886	-1 078
Centrala stödfunktioner					
Intäkt	464 841	501 302	520 106	522 126	2 020
Kostnad	-552 037	-597 296	-632 229	-625 966	6 263
Nettokostnad	-87 196	-95 994	-112 123	-103 840	8 283
Politisk verksamhet					
Intäkt	0	0	0	0	0
Kostnad	-2 371	-2 365	-2 775	-2 605	170
Nettokostnad	-2 371	-2 365	-2 775	-2 605	170
Buffert					
Intäkt	0	0	0	0	0
Kostnad	0	0	0	0	0
Nettokostnad	0	0	0	0	0
Totalt					
Intäkt	1 393 121	1 481 018	1 513 818	1 518 333	4 515
Kostnad	-2 557 846	-2 760 365	-2 858 918	-2 851 438	7 480
Nettokostnad	-1 164 725	-1 279 347	-1 345 100	-1 333 105	11 995

4.5 Verksamheten 2019

Anställda i upphandlade verksamheter ska ha arbetsvillkor jämförbara med anställda i Borås Stad

Vård- och äldreomsorgen har under 2019 inte upphandlat några driftentreprenader. De två som finns upphandlade är driften av Kvibergsgatan 17 och Kapplandsgatan 8. De krav på arbetsvillkor som ställdes i upphandlingen kvarstår och följs kontinuerligt upp av nämnden. Uppföljningen under året visar att leverantören uppfyller kraven.

Hemtjänsten ska bygga på välutbildad personal. Den som behöver vården och omsorgen ska få bestämma över sitt eget liv, sin egen vardag. Nämnden behöver öka möjligheten för den enskilde att påverka hur dennes insatser ska genomföras

Ett välkomstmateriale har tagits fram för att säkra att verksamheten ger all viktig och bra information till nya personer som beviljats hemtjänst, och vid välkomstsamtalen deltar enhetschef tillsammans med medarbetare. Kompetensutveckling gällande social dokumentation har genomförts, bland annat för att ge den enskilde möjlighet att vara delaktig vid upprättandet av sin genomförandeplan. Att personalen har de kompetenser som krävs för verksamhetens behov (exempelvis körkort och delegering gällande hälso- och sjukvårdsinsatser) är också av största vikt för god kontinuitet och hög brukartid.

Fortsatt arbete med bemanningsplanering ska ske och grunden är att skapa lugnare och tryggare besök hos den enskilde.

En nyckelfaktor för att skapa lugnare och tryggare besök hos den enskilde är att planeringsenheten levererar en optimerad och realistisk planering där personalen i grupperna ger löpande återkoppling till

planeringsenheten om de förändringar som behöver göras av insatsplaneringen så att planeringen följer brukarnas behov. Personalen behöver också arbeta enligt planeringen och ge brukaren den tid som är avsatt och inte stressa vidare. Samtliga chefer inom hemtjänsten har fått utbildning i bemanningsekonomi och schemaläggning med fokus på hälsosamma scheman. Under november-december fick dessutom samtliga medarbetare i hemtjänsten utbildning, vilket gör att det nu finns en gemensam grund som kommer arbetas vidare med och ett nytt arbetssätt ska vara genomfört under första halvåret 2020.

Hemtjänsten ska minska sina kostnader per timme

Då personalkostnaden utgör cirka 90 % av hemtjänstens totala kostnader är bemanningsfrågan nyckeln till att kunna påverka kostnadsbilden inom verksamheten. En god schemaläggning med jämn fördelning av resurser och där medarbetarna schemaläggs efter verksamhetens behov är av vikt. En satsning på att utbilda och stötta cheferna i schemaplanering och bemanningsekonomi har gjorts under året. Tyvärr kan ingen effekt ännu ses på kostnaderna per timme.

Arbetsmiljön inom äldreomsorgen behöver förbättras bland annat med satsning på kompetensutveckling

Inom förvaltningen pågår en intern utbildningsverksamhet med bland annat grundläggande utbildning i demens, utbildning i social dokumentation, introduktion. Ett treårigt projekt med tandhygienist i kommunen TAIK, har som uppgift att utbilda alla medarbetare i munhälsa. Alla medarbetare i hemtjänsten har varit på en föreläsning om schemaläggning och hälsosamma scheman. För biståndshandläggare och legitimerad personal finns en kompetensutvecklingsplan framtagen.

Pilotgrupper i hemtjänsten för att hitta nya arbetssätt för att öka personalen och de äldres inflytande och delaktighet

Två hemtjänstgrupper är utvalda och har pilotuppdrag med lokal planering, dvs. planeraren sitter lokalt ute tillsammans med hemtjänstgruppen. Syftet är att öka delaktigheten både för de äldre och för medarbetarna. Utvärdering och jämförelser kommer göras löpande under projektiden och slutrapportering sker i maj 2020.

Satsningar för legitimerad personal på både arbetsmiljö, kompetensutveckling och löneutveckling

Rekryteringsläget för legitimerad personal alla professioner, har under året varit ansträngt och kommer att vara en utmaning för kommande år.

Ett första pilotprojekt inom Borås Stad har pågått under hela 2019 där decentraliserad lönesättning sker för sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter inom Vård- och äldrenämnden och Sociala Omsorgsnämnden. Detta innebär att enhetschef beslutar om lön vid nyanställning utifrån en löneinplaceringsmodell. En uppföljning och utvärdering har skett under 2019 och beslut har ännu inte fattats om att permanenta arbetssättet.

Den av Kommunens förhandlingsdelegation antagna handlingsplan, som stärker och utvecklar Borås Stad som arbetsgivare för hälso- och sjukvårdspersonal, har varit i fokus. Planen som innehåller 26 förslag ska bidra till att attrahera, rekrytera och behålla och utveckla legitimerad personal inom områdena **Kompetens- och personalförsörjning, Arbetsvillkor och Lönebildning (KAL)**. Ett arbete har pågått under året med framtagandet av kompetensförsörjningsplan för legitimerad personal vilket har varit en av föreslagna åtgärder i handlingsplanen. Ett annat område som varit i fokus är att undersöka möjligheten att rekrytera från andra orter via lärosäten samt via EU, framför allt Danmark. Regelbunden uppföljning av KAL-gruppens handlingsplan har skett under året och merparten av förslagen har åtgärdats.

Vård- och äldrenämnden ska göra sin del i att garantera att elever som gått ut med fullständiga, godkända betyg eller diplom får provanställning

Vård- och äldrenämnden har hela tiden behov av utbildad personal, och anställer alla som uppfyller kraven för anställning.

Korttidsplatser ska finnas på fler orter i kommunen

Vård- och äldreomsorgsnämndens har utrett förutsättningarna att ha korttidsplatser på fler orter. I utredningen, som redovisades till nämnden i november, beskrivs för- och nackdelar med olika alternativ såsom att flytta en korttidsenhet från Borås till annan ort, att omdana platser på vård- och omsorgsboenden i serviceorterna och att fortsätta utveckla modeller för trygg vård och omsorg i hemmet.

Den kylda maten ska lagas i egen regi

Planeringen har startat för att successivt växla över kyld mat från extern leverantör till andra alternativ. Processen är dock komplicerad och kommer att sträcka sig över längre tid än vad som var planerat från början. Parallellt med detta är även arbetet påbörjat för att öka måltidskvaliteten för brukare inom hemtjänsten.

4.6 Jämställdhetsperspektivet

Vård- och äldreomsorgsnämndens uppdrag är att ge förutsättningar för likvärdig och rättvis service till stadens invånare oavsett kön, sexuell läggning eller ekonomisk ställning. Vård- och äldreomsorgsnämnden tar därmed inte hänsyn till dessa faktorer vid fördelning av budget mellan verksamheter, men frågan hålls hela tiden aktuell i verksamheten, bland annat genom ett kontinuerligt värdegrundsarbete.

I uppföljningar används könsuppdelad statistik (där det finns) för att kunna göra analyser utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Nämnden har påbörjat att närmare följa könsuppdelad statistik på olika områden såsom könsfördelning av antalet brukare, biståndsbedömda och utförda insatser mm. Till exempel är det fler kvinnor än män (även procentuellt sätt) som har hemtjänst eller en plats på vård- och omsorgsboende, vilket till viss del kan förklaras med att kvinnor lever längre än män. När en kvinna eller man erhåller hemtjänst får de dock lika många timmar i snitt per person. Den könsuppdelade statistiken kan ligga till grund för dialog där medarbetarna ges utrymme att diskutera ärenden och olika case på ett strukturerat sätt.

Även i analys av brukarundersökningar, Öppna jämförelser och kvalitetsregister används könsuppdelad statistik. I brukarundersökningarna är kvinnor och män sammantaget lika nöjda med sitt vård- och omsorgsboende resp. sin hemtjänst. Men vid analys av enskilda frågor finns skillnader. Exempelvis upplever män i mindre utsträckning än kvinnor att personalen på vård- och omsorgsboende att personalen informerar om tillfälliga förändringar. Kvinnor är mer nöjda med de aktiviteter som erbjuds och de är mer nöjda med möjligheten att träffa sjuksköterska. Inom hemtjänsten finns skillnader i om man upplever att man kan påverka vid vilka tider personalen kommer. Män är mer nöjda än kvinnorna. Männerna upplever i högre utsträckning än kvinnorna att personalen informerar om tillfälliga förändringar och har tillräckligt med tid.

Vård- och äldreomsorgsnämnden ser flera utvecklingsområden att arbeta vidare med, exempelvis kommer vård- och omsorgsboendena att arbeta med att kunna ge alla boende en meningsfull dag oavsett hälsotillstånd. I arbetet tydliggörs jämställdhetsperspektivet och att det är den boendes uppfattning om vad som är meningsfullt som ska forma innehållet, och att det ska anpassas efter den boendes förmåga.

Under 2019 har rutin för våld i nära relation tagits fram. Rutinen beskriver vad våld i nära relation är, vilket ansvar förvaltningen har, vilket stöd som kan ges samt hur chefer och medarbetare bör agera. Det har även tagits fram en rutin om kontaktvägar för samverkan med Arbetslivsnämndens Relationsvåldsenhet. Under 2020 ska rutinerna göras kända i verksamheterna och kompetensutvecklingsinsatser för olika personalkategorier påbörjas.

Nämnden har med utgångspunkt i Borås Stads program för jämställdhetsintegrering beslutat om en handlingsplan för jämställdhetsintegrering. Arbetet med att utveckla analys av könsuppdelad statistik och arbetet för att förebygga, upptäcka samt ge stöd till våldsutsatta är de områden som finns med i handlingsplanen. Åtgärderna återfinns även i nämndens inriktningsdokument.

4.7 Analys per ansvarsområde

4.7.1 Myndighet

Ekonomi

Verksamhetsområdet redovisar ett resultat på helår om 29,7 mnkr, vilket är ett förbättrat resultat om 1,5 mnkr jämfört med november månads prognos. Anledningen till sista månads ökade resultat beror på färre utförda hemtjänststimmar än vad som prognostiserades. Resultatet i stort beror också på att samma sak, dvs. att hemtjänsten inte utför den budgeterade och därmed beställda tiden.

Hemtjänst

Resultatet för myndighets verksamhetspost hemtjänst är 33,4 mnkr. Likt 2018 har det varit svårt att förutspå hemtjänstens utförandegrad utifrån den budgeterade och beställda tiden. Budgeten för myndighet och hälso- och sjukvårdens delegerade timmar har under året legat på 657 000 timmar. Beställningarna har uppgått till 676 000 timmar, vilket i förhållande till budgeterad nivå är rimligt med tanke på att det återkommande uppstår så kallad oplanerad frånvaro för brukare, t ex då en brukare åker akut in till sjukhus eller korttid och tid hos brukaren därför inte kan utföras.

I resultatet för hemtjänst ligger också Hemteamets verksamhet. Denna verksamhet har inte någon gång under året kommit upp i de volymer som myndighet budgeterat för. Trots att verksamheten kontinuerligt arbetat med att skruva i Hemteamets arbetssätt, dels för att få in tillräckligt många brukare, dels för att öka effektiviteten, så har det dock inte gett förväntade ekonomiska resultat. Viktigt att påtala i sammanhanget är dock att brukare som erhållit insatsen Hemteam har varit nöjda.

Antalet LOV-företag var under årets början fem till antalet men har sedan mars 2019 varit fyra då ett av företagen på egen begäran försatte sig i konkurs. Under slutet av 2019 är det 11% av brukarna över 65 år som valt ett privat hemtjänstföretag och samma siffra för dem under 65 år är 17%, en nedåtgående trend som mest har att göra med att det finns få verksamma LOV-företag i Borås.

Volymutveckling hemtjänst

Antalet brukare med insatsen hemtjänst har legat relativt konstant under året men det finns en tendens sedan 2016 att brukarantalet minskar sakta över tid trots att antalet 75-84 år ökar i Borås. Antalet aktuella brukare per månad har sedan 2016 gått från drygt 2000 till att vara 1850 under hösten 2019. En förklaring till minskningen, parallellt med att den äldre befolkningen ökar, kan vara utvecklingen av välfärdsteknik, att äldre håller sig friskare och att myndighet och nämndens förebyggande verksamhet arbetar tillsammans för att stärka självständigheten för brukare med behov av små insatser, dvs. att behoven ska kunna tillgodoses via öppna ej behovsprövade insatser. Fördelningen mellan män och kvinnor som är i behov av hemtjänst är precis som för vobo, dvs. dubbelt så många kvinnor som män söker och beviljas hemtjänst. När väl kvinnor och män erhåller hemtjänst får de dock i snitt lika många timmar beviljade per månad.

Vård- och omsorgsboende (vobo)

Resultatet för verksamhetsposten vobo är ett litet underskott på 0,1 mnkr, vilket betyder att det varit så gott som fullbelagt på vobo under hela året. Myndighet budgeterade för 838 platser och har nyttjat 836. Utöver detta har myndighet fortsatt köpt en plats på privat vobo. 2019 har det fattats 421 bifall (2018, 431 bifall) och 43 avslag (2018, 45 avslag). Vad gäller vobo-platser fördelat mellan män och kvinnor är det mer än dubbelt så många kvinnor som söker och beviljas vobo. Anledningen är troligtvis att kvinnor lever längre och dessutom vårdar sina män hemma. Då beläggningsgraden nu konstant över tid varit hög på vobo är det en utmaning att inom en rimlig tidsperiod kunna placera nya brukare på vobo. Möjligheten att kunna välja vilket vobo man önskar bo på minskar också när nämnden har färre tomma platser, vilket föranleder att vissa brukare vill göra så kallad omflyttning efter inflyttningen. Detta i sig skapar nya ledtider med tomma/obelagda dygn på vobo. Det ställs höga krav på ett effektivt flöde

mellan ut- och inflyttning och ett utvecklingsarbete med framtagande av processer och rutiner för detta pågår. Detta arbete fortgår under 2020.

Dagverksamhet

Myndighets verksamhetspost dagverksamhet för personer med demenssjukdom redovisar ett mindre underskott om 0,3 mnkr. Sedan slutet av 2018 har det varit så gott som fullbelagt på dagverksamheten för både över 65 år och under 65 år (Klubb Viskan). I jämförelse med nationell statistik ligger Borås något lägre än riket vad gäller insatsen dagverksamhet. Myndighet har arbetat med utbildningsinsatser inom demensområdet och återkommande samverkat med dagverksamheten, demensteamet och verksamhetsutvecklare riktad mot demens vilket medfört ökad kunskap och förståelse för målgruppen och dess behov. Insatsformen dagverksamhet är enligt de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom en positiv insatsform både för demenssjuka, men även för deras anhöriga som ges möjlighet till avlastning.

Korttidsverksamhet/växelvård

Vad gäller verksamhetsposten korttid/växelvård görs ett underskott med 0,9 mnkr. Nämnden har 82 tillgängliga platser korttid/växelvård och det har i år, likt föregående år varit ett hårt tryck avseende korttidsplatserna (dock inte växelvård). Myndighet budgeterade för att kontinuerligt använda 80 av platserna, och utfallet blev ett snitt om 80,5 platser. Vid några få tillfällen under året har den somatiska korttiden fått lov att göra tillfälliga överbeläggningar, under andra perioder har det varit 15 tomma platser. Flera korttidsplaceringar har blivit mer långvariga än nödvändigt med anledning av att det varit så gott som fullbelagt på vobo-enheterna under året.

Bostadsanpassning

Resultatet för verksamhetsposten bostadsanpassning är ett underskott med 1,3 mnkr beroende på många kostnadskrävande ärenden vad gäller främst hissar av olika slag. Vad gäller administration/personal/löner gör myndighet ett underskott på 1,1 mnkr vilket förklaras med att vissa vakanser har tillsatts med biståndshandläggarkonsulter.

Kvalitet

Myndighetsutövningen har sedan uppstarten av den nya nämnden 2017 arbetat för att uppnå en kvalitetssäkrad verksamhet som medför jämlik, jämställd och likvärdig vård och omsorg. Under året har myndighet på egen hand genomfört egenkontroller som ett led i förvaltningens upprättade kvalitet- och ledningssystem för att säkerställa att arbetssätt och processer följs samt att verksamheten håller en god kvalitet i förhållande till dem vi är till för. Utöver detta har Kvalitet och utvecklingsenhetens Socialt ansvarige samordnare, SAS, också gjort verksamhetsgranskning och i stort funnit att myndighetsutövningen håller en god kvalitet. De utvecklingsområden som påvisats har handlat om att dokumentera brukarens samtycke, dokumentera vilka olika insatser som övervägts samt bland annat göra slutanteckningar med orsak till varför en insats upphör. Myndighet tar med sig detta in i 2020 och ska utveckla verksamheten utifrån de iakttagelser som gjorts. Utifrån genomförda granskningar och uthålligt arbete är bedömningen att verksamheten håller en hög kvaliteten i de flesta avseenden. Det arbete som görs nu och framåt har fokus på små ständiga förbättringar och arbetet sker via en processtyrd organisation med god ordning och reda bland processer och rutiner.

Ett område som hela tiden behöver arbetas med är bemötande då medarbetare inom myndighetsutövningen ställs inför svåra situationer och i alla lägen ändå förväntas upprätthålla goda samtal. Ett utvecklingsområde som kvarstår är att alla ärenden ska vara uppföljda och omprövade inom rätt tid. Att ha rätt beslut till rätt person vid rätt tillfälle är en viktig del i en kvalitetssäkrad myndighetsutövning. Arbetssättet säkerställer också en god ekonomisk hushållning samt kvalitet och måluppfyllelse för enskilda brukare. Detta är fortsatt det viktigaste målområdet för kommande år. En förutsättning för att nå målet med 100 % omprövningar i rätt tid är att vara fullbemannade, eller till och med överbemannade.

Myndighetens metod för att utreda är IBIC, Individens behov i centrum. Metoden fokuserar på brukarens behov och inte på vilka specifika insatser som ska beviljas. Detta sätt att utreda, och senare

utföra insatser utifrån, är tänkt att stärka den enskildes resurser och självständighet i de delar som det går. Fortsatt utvecklingsarbete pågår då metoden med brukarens behov i centrum ska vara som en röd tråd från myndighet till utförandet.

Planering hem från sjukhus sker i samarbete mellan biståndshandläggare och myndighets HSV-team (sjuksköterska, arbetsterapeut/fysioterapeut). Målet på sikt är att göra mer av planeringarna i brukarens hem i stället för på sjukhuset, vilket kommer ställa ökat krav på primärvården i de fall brukaren inte är inskriven i kommunal hälso- och sjukvård. Samordnad individuell plan (SIP) är då i många fall en gångbar metod för att få berörda vårdgrannar att samarbeta kring en gemensam brukare/patient.

Utvecklingsarbeten som pågått under året och fortsätter in i 2020 är att genomlysas taxa och avgifter för vård och omsorg, samt att göra översyn av nuvarande arbetssätt inom bostadsanpassningen.

Nämnden har under året beslutat att införa så kallat förenklat beslutsfattande enligt 4 kap 2a § Socialtjänstlagen från den 1 april 2020. Insatserna det gäller är städ och tvätt från 80 år samt digitalt stöd från 75 år. Under hösten har en projektorganisation tagits fram då detta införande kommer påverka stora delar av nämndens verksamhet och det är viktigt att skapa bra förutsättningar för implementering. Under året har nämnden även utvärderat piloten med ett så kallat trygghetsboende plus och valt att avveckla piloten och inte just nu gå vidare med den nya möjligheten i socialtjänstlagen om att bedriva biståndsbedömda trygghetsboenden via kommunens regi.

Medarbetare

Myndighet har under hösten för första gången sedan nämnden bildades lyckats att bli fullbemannade på biståndshandläggare, som under flera år varit en svårrekryterad grupp. Fram till oktober har biståndshandläggarkonsulter i olika antal, under olika perioder täckt upp för vakanser under pågående rekryteringsperioder. Vid årsskiftet 2019/2020 har det dock återigen fattats beslut om att under en kortare period ta in två konsulter då rekrytering pågår. Glädjande är att det nu är många socionomer som söker utannonserade tjänster.

Personalomsättningen är fortsatt hög på 17% (avser främst biståndshandläggare inom myndighet). Med anledning av detta har myndighet arbetat upp en god beredskap för mottagande och introduktion av nya medarbetare. Sjukfrånvaron har i snitt under året legat på 7% vilket är en liten förbättring sedan 2018 (7,6 %). Myndighet har arbetat vidare med att öka förutsättningarna för en välmående och välfungerande arbetsplats och de områden som enligt forskning och beprövad erfarenhet visat sig ge resultat har det satsats på: lön, nära arbetsledning/metodstöd, ordning och reda och systematisk kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Vad gäller lön har det utifrån omvärldsbevakning nu visat sig att myndighetsutövande medarbetare står sig starkt i jämförelse. Utifrån detta har Stadsledningskansliets enhet Personal och förhandling fattat beslut att erfarenhetssatsningen som pågått sedan 2016 kommer att fasas ut efter 2020 års utgång.

Utblick mot 2020

De utmaningar som ska framhållas inför 2020 är Regionens arbete med omställning till nära vård. Myndighetsutövningens del är att bevaka nämndens eventuella volymökningar till följd av att fler brukare och patienter får sin vård tillgodosedd i hemmiljön och eller på en korttidsenhet i stället för att läggas in på sjukhus. Ett utvecklingsområde tillsammans med sjukhuset och primärvården är att göra fler vårdplaneringarna efter hemgången, i hemmiljön, i stället för att mötas för denna planering av insatser i sjukhusmiljön eller via ett Skype-samtal.

Den 1 april ska nämnden påbörja arbetet med att erbjuda Boråsare insatser utifrån förenklat beslutsfattande och under tidig vår pågår nu ett intensivt arbete inom förvaltningen för att processa fram organisation, arbetsrutiner och stöd via verksamhetssystem m.m.

Myndighet ser också fram emot att tillsammans med hemtjänsten delta i en planeringsstudie (forskning) via Göteborgs universitet och Borås högskola inom området demens. Planeringsstudien innebär att utveckla ett kommunikationsstöd, så kallade samtalsmattor, som stöd för delaktighet vid val och beslutsfattande i hemtjänst för äldre personer som lever med nedsatt kognitiv förmåga

4.7.2 Insatser i ordinärt boende

Ekonomi

Verksamhetsområdet totalt redovisar ett resultat på -21,2 mnkr på årsbasis för verksamheterna hemtjänst, hemteam, larm- och nattorganisation samt korttidsverksamhet. Skillnaderna är stora mellan olika verksamheters resultat. Samtliga hemtjänstgrupper och hemteamet har negativa resultat och visar sammantaget ett resultat på -25,9 mnkr, medan korttidsenheternas totala resultat blev +0,6 mnkr och larm- och nattorganisations resultat blev 4,6 mnkr. Framtagna handlingsplaner har inte gett den effekt som verksamheten hade förväntat. De sista månaderna under året stannade underskottet upp och till viss del förbättrades. Inför 2020 fortsätter samtliga hemtjänstgrupper att arbeta med kvarstående tidigare handlingsplaner. I budget 2020 gjordes ingen uppräkningsplanering av timersättningen till hemtjänsten i egen regi, vilket innebär att kravet att verksamheten ska minska sina kostnader kvarstår.

Brukartiden 2019 var 57%, vilket är en förbättring med 1% jämfört med 2018. (Brukartid är faktisk tid utförd hos brukare av den totalt arbetade tiden. I den arbetade tiden ingår exempelvis körtid, introduktion, bredvidgång, möten och utbildningsinsatser som medarbetarna deltar i.) Samtidigt genomfördes det en mängd utbildningsinsatser för medarbetarna och introduktionstiden har även utökats vilket i sig har påverkat brukartiden negativt. För att uppnå en hög andel brukartid krävs ett nära samarbete och kommunikation mellan myndighetsenhet, hemsjukvård, hemtjänstgrupp och planeringsenhet så att insatserna planeras ut på bästa sätt för att undvika alltför många korta besök hos brukarna. Den äldre behöver ges möjligheter till delaktighet och påverka hur insatser förläggs och utförs och att den tid det tar att utföra insatserna planeras ut. Medarbetarna har sedan ett ansvar att följa planeringen och att återkoppla om behov av utplanerad tid förändras. En god schemaläggning med jämn fördelning av resurser är av vikt och där medarbetarna schemaläggs efter verksamhetens behov. Samtliga chefer inom hemtjänsten har fått utbildning i bemanningsekonomi och schemaläggning med fokus på hälsosamma scheman. Under november- december fick dessutom samtliga medarbetare i hemtjänsten utbildning vilket gör att det nu finns en gemensam grund och ett arbetssätt som kommer arbetas vidare med och vara i drift under första halvåret 2020. Volymen för totalt antal utförda timmar under året för hemtjänsten (497 000 timmar) har ökat marginellt 2019 jämfört med 2018.

Hemteam, Korttidsverksamhet, Natt- och larmorganisation

Hemteamet har funnits sedan september 2018 i syfte att bland annat möta förändringen av "Lagen om samverkan vid slutenvård" som innebar att vårdtiderna inom slutenvård förkortades. Teamets uppdrag har varit att skapa en trygg hemgång efter avslutad sjukhusvistelse. Det ekonomiska utfallet visar dock på ett underskott på 4,1 mnkr. I början av 2020 genomförs en utvärdering av organisationen av ett oberoende konsultföretag.

Beläggningen på korttidsplatser har under året varit god och det redovisade resultatet är 0,7 mnkr. På somatiska korttidsplatser har den i snitt varit 94 % och på korttidsplatser för personer med demenssjukdom har beläggningen i snitt varit 99 %. Vid tillfällen då efterfrågan varit högre än tillgång av korttidsplats har tomma platser på vård- och omsorgsboende nyttjats samt att viss överbeläggning vid några tillfällen har gjorts på korttidsenheten på Sörmarksgatan 207 .

Natt-och larmorganisationens positiva resultat på 4,6 mnkr beror främst på den budgeterade personalvolymen varit för hög utifrån behovet. Detta har korrigerats till 2020. Enheten har dessutom fått högre intäkter mot förväntat genom sålda tjänster till annan förvaltning.

Kvalitet

Kommunfullmäktiges mål och indikatorer avseende antal personer som en hemtjänsttagare möter, andel hemtjänsttagare som uppger att det känns tryggt att bo hemma med stöd från hemtjänsten och andel hemtjänsttagare som alltid eller oftast tar hänsyn till den äldres egna åsikter och önskemål är inte uppnådda.

För att uppnå måluppfyllelsen gällande kontinuitet är det av vikt att personalen har de kompetenser

som finns behov av, exempelvis körkort och att kunna ge medicinska insatser utifrån delegation, samt att det finns en stabilitet i personalbemanningen med så låg rörlighet som möjligt. En god schemaläggning efter verksamhetens behov där personalen är indelad i mindre grupper knutna till vissa brukare är en annan åtgärd för att uppnå måluppfyllelse. Utbildning i schemaläggning med fokus på hälsosamma scheman förväntas ge god effekt då andelen tillsvidareanställda ska öka och andelen kortare vikariat och timanställningar ska minska. Detta innebär att verksamheten i högre utsträckning än tidigare har egna resurser att täcka frånvaro med.

I slutet av året togs ett omtag kring uppdraget som socialt omsorgsansvarig (kontaktman). Syftet är att stärka mötet och skapa en bra relation mellan den äldre och personalen så att kvalitet i form av trygghet och delaktighet nås i högre utsträckning. Det nya arbetssättet ska vara infört under första halvåret 2020.

Resultatet från Öppna jämförelser och den nationella brukarundersökningen som årligen görs av Socialstyrelsen har arbetas vidare med i syfte att förbättra brukarnas nöjdhet. Samtliga enheter har tagit fram en handlingsplan för hur de ska arbeta för att uppnå en ökad nöjdhet " Insatser av god kvalitet" som utgår från den Nationella värdegrunden. För att öka delaktigheten för de äldre har hemtjänsten infört olika åtgärder som att erbjuda välkomstsamtal för alla nya personer som beviljats hemtjänst. Enhetschef tillsammans med medarbetare gör här ett gemensamt hembesök hos den äldre och ger viktig information som ofta efterfrågas. Samtliga hemtjänstgrupper har haft öppet hus två gånger under året, och detta kommer att fortsätta under 2020. Utbildning i social dokumentation har påbörjats där behovsriktat arbetssätt genomsyrar utbildningen och vikten av den äldres delaktighet lyfts.

De personer som varit inskrivna i hemteamet samt de som vistats på korttidsenhet har givits möjlighet att svara på en enkät liknande Socialstyrelsens årliga brukarundersökning som görs för hemtjänst och vård- och omsorgsboende. Resultaten är mycket goda och huvuddelen av de svarande är nöjda som helhet.

Verksamheten har under året utvecklat nyttjandet av välfärdsteknik i enlighet med den av nämnden beslutade handlingsplanen för Informations- och kommunikationsteknik (IKT) välfärdsteknik 2018-2020 för att säkra värden och omsorgen kring den enskilde. Online-inköp av dagligvaror för brukare med behov av hjälp med inköp har införts inom samtliga hemtjänstgrupper. Förberedelse av införandet av Viva omsorgsapp gjordes i slutet av 2019. Viva omsorgsapp är en mobilapp där medarbetare kan läsa och skriva direkt i mobilen under besöket hos brukaren, ta del av genomförandeplan etc. En ökad användning av trygghetskameror har skett under året. I dagsläget finns ett åttiotal trygghetskameror installerade. Natt- och larmorganisationens medarbetare märker ett ökat intresse och efterfrågan på tillsyn via trygghetskamera från de äldre. Digitala signeringslistor för läkemedel, MCSS, har införts för samtliga verksamheter under året och upplevts positivt.

Den nya lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård, som i slutet av september 2018 infördes med skarpt läge, kräver god samverkan såväl internt som externt med sjukhus och primärvård så att de äldre kan skrivas ut från sjukhus på ett tryggt och säkert sätt samt så att återinläggningar undviks i möjligaste mån. För att verksamheten skulle kunna möta dessa krav startades "Hemteamet" upp under september månad 2018 och har under året utvecklats efter behov.

Hemtjänsten fick i uppdrag att pröva nya arbetssätt för att öka personalen och de äldres inflytande och delaktighet, och sedan i slutet av året finns planerarna i två av hemtjänstgrupperna placerad lokalt ute i verksamheten. Syftet är att delaktigheten ska öka både för de äldre och för medarbetarna, och pilotprojektet kommer att pågå under ett halvår. Projektet kommer under tiden att utvärderas utifrån olika parametrar, bl. a om nöjdhet och delaktighet ökar och ekonomiskt resultat. Slutrapportering sker i maj 2020.

Medarbetare

Sjukfrånvaron i snitt för området alla verksamheter under året är 9,9% inklusive kort- och långtidssjukfrånvaro, vilket är samma nivå som föregående år. Verksamheten har arbetat strukturerat med omtankesamtal för medarbetare som haft sjukfrånvaro vid flertalet tillfällen i syfte att fånga ohälsa i ett tidigt skede. En ytterligare åtgärd som gjorts under senare del av året är att säkerställa att samtliga medarbetare med längre sjukfrånvaro har en pågående rehabiliteringsplan.

Under året har hemtjänsten haft utmaningar gällande bemanning av verksamheten, det har varit svårt att rekrytera personal med formell utbildning samt med den kompetens som krävs för yrket, exempelvis körkort och delegation för att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser. Hemtjänsten har påbörjat ett strategiskt viktigt arbete för att skapa egna tillgängliga personalresurser som i första hand täcker verksamhetens egna planerade frånvaro och på så sätt minskar nyttjandet av timvikarier. Förändringsarbetet förväntas minska delandet av scheman, vilket i sig innebär en försämrad kvalitet och kontinuitet för de äldre samt dålig arbetsmiljö och många gånger höga kostnader för overtidsersättning. Verksamheten behöver ses som en attraktiv arbetsgivare som attraherar, rekryterar och behåller kompetent personal där medarbetarna upplever trivsel och är goda ambassadörer för yrket. Det saknas i nuläget en kompetensförsörjningsplan för verksamheten, vilken kommer tas fram under början av 2020.

Medarbetarna i hemtjänsten har inte upplevt arbetsmiljön som optimal, vilket arbetsgivaren tagit på största allvar. Delaktighet och förbättrad dialog har behövts för att tillsammans skapa bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö och trivsel. Under året har arbetsgivaren startat upp "dialogforum" där några representanter från varje hemtjänstgrupp deltagit och tillsammans med arbetsgivaren identifierat risker i arbetsmiljön. Målsättningen är att riskerna elimineras eller så långt som möjligt reduceras. Dessa dialogforum har uppskattats och setts som viktiga och kommer att fortsätta hållas under 2020. Dock ska arbetsmiljöfrågor i första hand alltid lyftas på den egna enhetens arbetsplatsträff.

Under året har arbetet tillsammans med Organisationshälsa i syfte att minska sjukfrånvaron kommit igång. Flera hemtjänstgrupper och en korttidsenhet har hittills deltagit och arbetet upplevs positivt av deltagarna. Fler hemtjänstgrupper ska starta upp i början av 2020.

Satsningar har gjorts genom nationella kompetenslyftet där personer med visstidsanställning har erbjudits utbildning till undersköterska en dag/vecka på arbetstid. Under året har ett 20-tal personer fått formell utbildning som undersköterska i hemtjänsten och ytterligare 7 personer har pågående studier som avslutas juni 2020.

Demensutbildning har erbjudits för samtliga medarbetare och avslutas 2019.

Den centrala bemanningsenheten är sedan årsskiftet 2019 placerad under Vård- och äldreförvaltningen där nuvarande arbetssätt och rutiner kommer fortsätta att ses över i syfte att serva verksamheten bättre.

4.7.3 Vård- och omsorgsboende

Ekonomi

Vård- och omsorgsboende redovisar ett resultat på 0,1 mnkr.

Året har präglats av hög beläggning på samtliga boenden, såväl centralt i staden som i ytterområdena, och på demensavdelningar likväl som på avdelningar med somatisk inriktning. Efterfrågan på platser har inneburit ett förändrat arbetssätt för att korta ledtider mellan in- och utflyttning. Uppsägningstiden för en lägenhet är en månad, vilket innebär ett ofrånkomligt antal tomma dygn i skarven mellan in- och utflyttning. För att minska antalet tomma dygn erbjuds förkortad uppsägningstid och eventuellt också hjälp med städ av lägenhet för att skynda på möjligheten till inflyttning för nästa hyresgäst.

Beläggningsgraden har varit i nivå med de budgetförutsättningar som givits verksamheten, vilket gett förutsättningar för en budget i balans.

Efterfrågan på demensplatser har varit högt under året samtidigt som efterfrågan på somatiska platser minskat. Under hösten 2019 togs därför beslutet att omdana 16 somatiska boendeplatser på Sörmarksgatan 201-205 till inriktning demens. Samtliga 24 platser är därmed avsedda för boende med demenssjukdom. Efter att boende och närstående informerats gavs möjlighet att söka annan boendeplats med inriktning somatik, men ingen av de boende önskade flytta. Verksamheten omdanas allt eftersom lägenheter blir tillgängliga, och ingen boende tvingas flytta mot sin vilja. Utemiljön runt

boendet har anpassats och säkerställts utifrån behov vid ett boende med inriktning mot demenssjukdom.

I samband med att projekt Trygghetsboende plus avslutades i april 2019 övergick 3 lägenheter som ingick i projektet på Dalsjövägen 25 till Vård- och omsorgsboende. Dalsjövägen 25 ökar därmed sitt totala bestånd av lägenheter till 70, de tillkommande lägenheterna har inriktning somatik.

Kvalitet

Verksamheterna har under året arbetat med förbättringsåtgärder framförallt kring området meningsfullhet och trygghet, där man också kan se att arbetet som initierades 2018 har fått positiva effekter i form av högre nöjdhet hos brukarna (Brukarundersökningen 2019). Verksamheten har ett systematiskt kvalitetsarbete med utgångspunkt i den nationella värdegrunden för äldre (Socialtjänstlagen), de politiska styrdokumenterna (vision, inriktningsdokument) samt förvaltningens mål och ledstjärnor. Dessa har konkretiserats av medarbetare och chefer på enhetsnivå som systematiskt arbetar för en högre måluppfyllelse i verksamheten. Arbetet börjar nu ge resultat och i årets brukarundersökning finns ett förbättrat/stabilt resultat på 16 av 22 frågeområden, där flera av resultaten ligger högre än det nationella snittet.

Arbetet med att förbättra resultaten inom de kvalitetsregister som används har pågått under 2019. Detta har inneburit teamövergripande utbildningsinsatser, fler användare och högre resultat inom både BPSD och Senior Alert, vilket bidrar till att säkerställa insatser av god kvalitet till de boende.

Gruppen yngre personer med demenssjukdom (65 år och yngre) efterfrågade under 2019 annat utbud och innehåll i sin vardag för att känna meningsfullhet och ansåg att det blev för stor skillnad mellan Dagverksamhet för yngre och Vård- och omsorgsboende för yngre. Verksamheten utvecklade därför, tillsammans med de boende, "Klubb M". Klubb M är en integrerad dagverksamhet på Vård- och omsorgsboendet Margaretagatan 9 vars syfte är att bättre möta de yngres behov av psykisk och fysisk stimulans samt fortsatta behov av integrering i samhället.

Medarbetare

Arbetet med att implementera verksamhetsanpassat schema pågår fortfarande, men har utvecklats vidare under året och fått genomslag i fler verksamheter, exempelvis Viskaforsområdet. Verksamheterna har kommit olika långt i arbetet som parallellt utvecklar ett förändrat arbetssätt för att säkerställa att schemalaggningsens utgångspunkt är brukarens behov och självbestämmande.

Under året har det annonserats efter undersköterskor till Vård- och omsorgsboende ett flertal gånger med ett gott sökunderlag som resultat. Den grupp som varit svår att rekrytera är finsktalande undersköterskor.

Verksamheten har idag en hög andel medarbetare med annat modersmål än svenska och med varierande språkkunskaper i svenska. Det innebär utmaningar i att leda och styra arbetet, chef måste säkerställa att instruktioner och rutiner kan förstås och att dokumentation kring brukaren görs på ett korrekt sätt för att inte riskera felaktigheter kring brukarnas vård- och omsorg. För att möta detta behov har det genomförts en satsning på språkombud i verksamheterna, vars uppdrag är att bidra till språkutvecklande arbetsplatser. Utbildningen ger kunskap för att bättre möta kollegor med annat modersmål än svenska i språkutveckling och bidrar till att skapa ett klimat som är gynnsamt för språkutveckling. Under hösten utbildades 43 språkombud och nästan alla Vård- och omsorgsboenden har minst ett språkombud med uppdrag att säkerställa rutiner och handleda kollegor med språksvighet. Utbildningarna fortsätter under våren 2020 med målsättning att alla Vård- och omsorgsboenden har minst 2 språkombud.

Kompetensutveckling har erbjudits under året i många olika former såsom förflyttningsutbildning, brandskyddsutbildning, utbildning i lågaffektivt bemötande mm. Under hösten har samtliga verksamheter genomfört en utvecklingsdag, som fokuserat dels på verksamhetens resultat och arbetsplanering för högre måluppfyllelse, dels medarbetarnas uppdrag som kontaktperson (Socialt Omsorgs Ansvarig).

På Vård- och omsorgsboendet Österlånggatan 4 finns sedan flera år ett nära samarbete med

gymnasieskolan och dess lärlingsprogram. Under 3 år, med start 2018, deltar verksamheten i "Svensk Lärlingsutbildning", en modell med syfte att göra lärlingsutbildning än mer attraktiv genom att erbjuda anställningskontrakt och lön under utbildningstiden. Projektet kan ha bidragit till ökad uppmärksamhet och efterfrågan; under hösten 2019 öppnades ytterligare en utbildningsenhet till följd av hög efterfrågan på platser. Distansgatan kompletterar Österlånggatan med plats för ytterligare 3 lärlingar. Inom projektet finns plats för 18 lärlingar totalt.

Avtalsuppföljning entreprenader

Nämnden har under året genomfört avtalsuppföljning avseende de två entreprenaderna; Kvibergsgatan 17 och Kapplandsgatan 8 som båda drivs av Attendo Sverige AB. Avtalsuppföljare träffar Attendos verksamhetschefer fyra gånger per år samt har gjort verksamhetsbesök på båda entreprenaderna. På Kapplandsgatan och Kvibergsgatan har avtalsuppföljaren gjort följande granskningar:

- Träffat och intervjuat baspersonal från varje avdelning och gått igenom följsamheten till fastställda rutiner och krav från förfrågningsunderlaget - synpunktshantering, vård i livets slut, utrustning i arbetet för en god arbetsmiljö, loggningskontroll.
- Möte med cheferna och uppföljningar utifrån mervärden:
  - Medarbetarnas intressen och kompetens ska spegla brukarnas önskemål
  - Individuell fysisk miljö
  - Minskat läkemedelsbruk
  - Bemanning- ordinarie personal i tjänst på varje arbetspass
  - Demensenheten ska inte lämnas utan tillsyn
- På Kapplandsgatan har även en uppföljning av måltider gjorts under april -19.

Båda verksamheterna har under året lämnat in lokala rutiner som de har för att säkerställa olika områden från förfrågningsunderlaget.

Under 2019 har Vård- och äldrenämnden förlängt avtalet för Kapplandsgatan.

Alla privata utförare måste göra en ansökan hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om tillstånd att bedriva enskild verksamhet i form av särskild boendeform för service och omvårdnad enligt Socialtjänstlagen. IVO har avslagit Attendo Sverige ABs ansökan för Kvibergsgatan 17. Skälen för beslutet är att IVO bedömer att verksamheten inte har förutsättningar att uppfylla kraven på god kvalitet och säkerhet dels utifrån krav på verksamhetschefen och dels utifrån att lokalerna på de fyra demensenheterna inte har bedömts vara ändamålsenliga. Efter flera möten och planering för ombyggnation av demensavdelningarna har IVO gett ett muntligt godkännande gällande de tilltänkta ombyggnationerna och en ny ansökan har lämnats till IVO.

4.7.4 Hälsa- och sjukvård

Ekonomi

Verksamhetsområdet redovisar ett minusresultat om 6,1 mnkr. Resultatet beror framförallt på kostnader för inhyrd legitimerad personal (samtliga yrkeskategorier) från externa bemanningsföretag. Legitimerad personal är bristyrken och särskilt svårrekryterade är arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Under året har kostnaderna för inhyrd personal uppgått till 9,4 mnkr att jämföra med 12 mnkr för 2018. Resultatet påverkas även negativt av de flyttkostnader motsvarande 1,3 mnkr som uppkommit i samband med att lokaler i Norrbyskolan lämnades och inflyttning till lokaler vid Trandögatan 3.

Patientsäkerheten och verksamheten har säkrats genom att personalresurser i viss mån omfördelats mellan hälso- och sjukvårdsteamerna och med inhyrning av extern bemanningspersonal. Tidigare anställd legitimerad personal, som avgått med pension, har anställts med timanställning och studenter från lärosätena för de legitimerade yrkesgrupperna har anställts under framför allt sommarmånaderna som en extra resurs men även övrig tid med studentmedarbetaravtal. Vidare har fler rehabiliteringsassistenter anställts, på såväl visstidsanställning som tillsvidareanställning, för att utföra

delegerade insatser på uppdrag av legitimerad personal.

Under fyra månader beviljades ordinarie arbetsterapeuter och fysioterapeuter ett lönetillägg som kompensation för utökat ansvarsområde till följd av bemanningssituationen. Hälso- och sjukvårdsverksamhetens budget har tillförts 1,3 mnkr från bufferten under året för inköp av bland annat medicintekniska produkter, arbetskläder, arbetsmiljöförbättrande åtgärder och uppgradering av läkemedelsskåp för att förhindra svinn av läkemedel.

Kvalitet

Som vårdgivare ansvarar Vård- och äldregruppen för den kommunala hälso- och sjukvården inom nämndens verksamhetsområde. Den kommunala hälso- och sjukvården bedrivs av legitimerad personal (arbetsterapeuter, fysioterapeuter, sjuksköterskor) i patientens egna hem, vid vård- och omsorgsboende, korttidsenhet och biståndsbedömd dagverksamhet. Patienten ska ges en god vård och patientsäkerheten ska vara hög. Antalet avvikelser under året visar att *läkemedelsavvikelser* och *uteblivna hälso- och sjukvårdsinsatser*, såsom till exempel träning, omläggningar och viktkontroller har varit höga. Dessa två områden har därför följts kontinuerligt av verksamheten och av medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och medicinskt ansvarig rehabilitering (MAR). En bidragande anledning till mängden läkemedelsavvikelser är bland annat införandet av digitala signeringslistor (MCSS) som inledningsvis medförde att antalet avvikelser ökade för att sedan börja plana ut efterhand som legitimerad personal och omvårdnadspersonal hanterade IT- systemet korrekt. MCSS har fått ett mycket positivt mottagande i organisationen som helhet.

MAS/MAR har utrett ett 50- tal händelser enligt Lex Maria varav fyra resulterat i anmälan till Inspektionen för vård- och omsorg (IVO). Anmälningarna berör för hög dos av läkemedel, felgivet läkemedel, försenad diagnos och utebliven sjuksköterskekontakt. Avvikelser och Lex Maria-händelser kommer särskilt att redovisas i nämndens Kvalitet- och patientsäkerhetsberättelse för 2019.

Hälso- och sjukvårdsinsatser har under 2019 utförts till cirka 2 300 patienter innefattande alla åldersgrupper, från svårt sjuka barn till multisjuka äldre. Insatser har även utförts genom tjänsteköp för Sociala omsorgsnämnden räkning.

Närvårdssamverkan

De allt mer omfattande och kvalificerade vårdinsatserna i den kommunala hälso- och sjukvården ställer krav på en ökad samverkan vårdgivare emellan och på informationsöverföringen. Inom Närvårdssamverkan har arbetet pågått under året i *Lokala arbetsgruppen äldre*, som leds av verksamhetschefen för hälso- och sjukvård i samverkan med representanter från såväl Södra Älvsborgs Sjukhus (SÄS), Närhälsan och primärvårdens privata utförare, totalt 14 vårdcentraler. Den utarbetade och av Lokala Ledningsgruppen i Närvårdssamverkan beslutade handlingsplanen har fokuserat på sju områden; samordnad individuell plan (SIP), palliativ vård i livets slutskede, god demensvård, riskförebyggande arbete, god och säker läkemedelsbehandling, trygg och säker vårdövergång samt samverkan vårdgivare emellan. Grunden är hälso- och sjukvårdsavtalet som gäller till och med 2020-12-31.

Nära vård

Som en del i Västra Götalandsregionens omställningsarbete till nära vård startade *Klinik för Nära Vård* vid SÄS under första delen av 2019. I kliniken ingår PRIS (Palliativa resursteamet), Närsjukvårdsteamet, Andningsresursteamet och Omsorgskoordinatorer. Vidare ingår även det nystartade akutteamet benämnt NAV-teamet. Syftet med NAV- teamet är bland annat att minska antalet besök på akutmottagningen, tidigt identifiera mångbesökare samt möjliggöra tidig och trygg behandling i hemmiljö. Läkare och sjuksköterska besöker patienter i deras egna hem och utför akuta vårdinsatser, målgruppen är patienter över 65 år. NAV- teamet efterfrågar vårdssamverkan med den kommunala hemsjukvården framför allt då det gäller de uppföljande vårdinsatserna hos patienter där hemsjukvårdens sjuksköterskor involveras. Vård- och äldregruppen har valt att delta och följa NAV-teamets arbete i ”pilotform” under sex månader (oktober 2019-mars 2020) i ett geografiskt område (centrala Borås) omfattande patienter i ordinärt boende, vid korttidsenheten på Sörmarksgatan samt vid

vård- och omsorgsboendena Österlånggatan och Margaretagatan. En uppföljning sker löpande av respektive vårdgivares erfarenheter och insatser. Primärvårdens delaktighet kommer att vara en viktig del för att säkra hela vårdkedjan. Under hösten var hemsjukvården involverad i ett tiotal patientärenden.

Uppstarten av NAV-teamet har inte ingått i strukturen för Närvårdssamverkan. Frågan har därför varit en stående punkt vid möten i närvårdssamverkan under senare delen av 2019 och fortsättningsvis under 2020. Detta för att följa vilka eventuella konsekvenser SÅS:s förändrade arbetssätt får för Vård- och äldrenämnden gällande eventuellt ökade volymer, dvs. utökat antal patienter, behov av utökade delegeringsinsatser och ett ökat bemanningsbehov av sjuksköterskor men även andra yrkeskategorier inom förvaltningen. Viktigt är att följa om ansvarsfördelning påverkas och om en förskjutning av utförandet av vårdinsatser och patientansvar sker till den kommunala hälso- och sjukvården. Enligt nuvarande hälso- och sjukvårdsavtal ingår inte akuta patientinsatser för patienter som inte omfattas av det kommunala hälso- och sjukvårdsuppdraget.

Hälso- och sjukvårdsprocessen

Arbetet med en gemensam huvudprocess för hälso- och sjukvård i det sociala klustrets fyra förvaltningar har bidragit till en allt mer likställd hälso- och sjukvård i staden. Gemensamma arbetssätt och rutiner utarbetas vilket ytterligare stärker att patienterna ges en god, säker och kostnadseffektiv vård samt främjar jämställdheten. En processledare har anställts som säkrar processarbetet och dess olika processteam. Arbete har pågått med att implementera och tillämpa kvalitetsregistren BPSD (Beteendemässiga Psykiska Symtom vid Demens), Senior Alert (riskförebyggande åtgärder) och Palliativregistret vilket också bidrar till att förbättra kvalitén med en god och säker vård för patienten. Under året har även ett evidensbaserat beslutsstöd för sjuksköterskor införts, benämnt ViSam. Beslutsstödet ska leda till att patienten får vård på rätt vårdnivå och att informationsöverföringen till andra vårdgivare säkras.

Organisation

Vård- och äldrenämnden uppnår en allt mer likställd hälso- och sjukvårdsorganisation där verksamheten under året har anpassats för den gemensamma organisationens behov. Hemsjukvården är nu organiserad i nio hemsjukvårdsteam som arbetar i geografiska områden och i samverkan med nämndens övriga verksamhetsområden. Säkra och ändamålsenliga lokaler är en viktig framgångsfaktor för hälso- och sjukvården och har varit i fokus under det gångna året. Behov av förbättringar har identifierats inom flera geografiska områden. Ersättningslokaler för hemsjukvården, som varit lokaliserad vid Norrbyskolan, är nu åtgärdat och inflyttning skedde till nya lokaler vid Trandögatan 3 under våren 2019. Under december månad samlokaliseras legitimerad personal i Fristadområdet, vilket varit ett önskemål under många år. Den för staden gemensamma kväll-/nattorganisationen för sjuksköterskor samlokaliseras under året med hemtjänstens kväll-/natt och larmorganisation.

Välfärdsteknik

Den av nämnden tidigare beslutade *Handlingsplan Information och kommunikationsteknik (IKT) välfärdsteknik 2018-2020* anger prioriterade områden. Ett av dem är införandet av digitala signeringslistor (MCSS) för delegerade hälso- och sjukvårdsinsatser vilket genomfördes inom vård- och omsorgsboende, korttidsenheter och inom hemtjänsten under året. Digitala signeringslistor kommer att leda till en minskning av läkemedelsavvikelser och uteblivna hälso- och sjukvårdsinsatser.

En anpassning genomförs av verksamhetssystemet Viva för att underlätta ett mobilt arbetssätt, dvs. att tillsammans med patienten i dennes hem kunna upprätta vårdplan och dokumentation. Viva web kommer därmed att introduceras för verksamheten som helhet under 2020.

Innovationsprojektet ”Kofferten” har pågått del av 2019 med syfte att förbättra och öka tryggheten för hjärtsviktspatienter. SÅS ansvarade för projektet och hemsjukvården i Vård- och äldreförvaltningen har bidragit till att i samverkan utveckla och testa arbetssätt och teknik. Målet har varit att öka livskvaliteten och fånga upp och stödja patienter så att akuta besök och återinläggningar på sjukhus kunnat förhindras eller att antal vårdtygn reduceras. En utvärdering har genomförts och ännu har inget beslut fattats av

VGR om projektet ska permanentas. Borås Stad, Vård-och äldreförvaltningen ingår i ett europeiskt forskningsprojekt, ImpresU (Minska förskrivningen av onödigt antibiotikaanvändande), under 2019-2021 om urinvägsinfektioner. Syftet med studien är bland annat att förbättra omhändertagande av patienter med urinvägsinfektion. Studien leds och organiseras av VGR och Vård- och äldreförvaltningen är en av samverkansparterna.

Medarbetare

Sjukfrånvaron under perioden januari-november har varit 7,6 %. Ett proaktivt arbete har pågått med fokus på tidiga insatser för att förhindra eventuell framtida sjukskrivning samt att insatser genomförts för medarbetare som fallit in i kort- respektive långtidssjukfrånvaro. Organisationshälsa har bistått med insatser i två hälso- och sjukvårdsteam där bland annat sjukfrånvaro och personalomsättning varit hög. Vidare har all rehabiliteringspersonal deltagit i Projektet Positiv rörelse där hälsoförebyggande insatser varit i fokus.

Personalomsättningen har under perioden 2018-12-01--2019-11-30 legat på 17,6% vilket är i stort samma som föregående period. Nämnden som helhet redovisar en personalomsättning på 12,6 %. En stor del av personalomsättningen härleds till att det handlar om svårrekryterade yrkesgrupper som är attraktiva på arbetsmarknaden. I siffran ingår all personal inom verksamhetsområdet hälso- och sjukvård och således inte enbart de legitimerade yrkesgrupperna.

Rekryteringsläget för legitimerad personal har under året varit ansträngt och kommer att vara en utmaning för kommande år. De vakanser som uppstått är bland annat till följd av att ett antal sjuksköterskor studerar på hel- eller halvfart till bland annat distriktssköterska och äldresjuksköterska. Vidare har medarbetare övergått till anställning hos annan vårdgivare samt viss pensionsavgång. Inom rehabiliteringsområdet har det under året varit brist på arbetsterapeuter och fysioterapeuter då dessa yrkesgrupper är attraktiva och svårrekryterade.

Ett första pilotprojekt i staden initierades med start den 1 oktober 2018 och har pågått under hela 2019 där decentraliserad lönesättning sker för sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter inom Vård- och äldrenämnden och Sociala Omsorgsnämnden. Detta innebär att enhetschef beslutar om lön vid nyanställning utifrån en löneinplaceringsmodell. En uppföljning och utvärdering har skett under 2019 och beslut har ännu inte fattats om arbetssättet ska permanentas.

Den av Kommunens förhandlingsdelegation antagna handlingsplan, som stärker och utvecklar Borås Stad som arbetsgivare för hälso- och sjukvårdspersonal, har varit i fokus även under detta år. Planen som innehåller 26 förslag ska bidra till att attrahera, rekrytera och behålla och utveckla legitimerad personal inom områdena **Kompetens- och personalförsörjning, Arbetsvillkor och Lönebildning (KAL)**. Under året har en kompetensförsörjningsplan för legitimerad personal tagits fram vilket har varit en av föreslagna åtgärder i handlingsplanen. Ett annat område som varit i fokus är att undersöka möjligheten att rekrytera från andra orter via lärosäten samt via EU, framför allt Danmark. Regelbunden uppföljning av KAL-gruppens handlingsplan har skett under året och merparten av förslagen har åtgärdats.

Utblick mot 2020

Sammanfattningsvis och med utblick mot 2020 har nämnden en utmaning i fortsatt utveckling av välfärdsteknik inom hälso- och sjukvårdsområdet, vilket kommer att vara en viktig faktor för att underlätta personalbemanning, vara en attraktiv arbetsgivare och frigöra värdeskapande tid för patienterna. Samverkan med andra vårdgivare behöver fortsatt stärkas och gränsdragning/kostnadsansvar vårdgivare emellan förtydligas. Ytterligare insatser kan behöva göras för att behålla och rekrytera legitimerad personal då de är grunden till en hälso- och sjukvård av hög kvalitet och god patientsäkerhet.

4.7.5 Förebyggande IT

IT vård och omsorg förvaltar och supportar 21 IT-system. Under 2019 har enhetens ansvar vuxit med ett antal nya moduler och utveckling av de befintliga systemen. Enheten arbetar övergripande för hela det Sociala klustret (Vård- och äldreförvaltningen, Sociala omsorgsförvaltningen, Individ- och familjeomsorgsförvaltningen och Arbetslivsförvaltningen).

Borås Stad har 11 öppna mötesplatser för seniorer som drivs i egen regi, därtill kommer ytterligare fem mötesplatser som bedrivs i annan regi (exempelvis PRO och Guldkanten). Dessutom finns Träffpunkt Simonsland, som drivs av Fritids- och folkhälsonämnden. Anhörigstödet tillhör enheten för mötesplatser, men jobbar klusterövergripande.

Borås Stad har fem enheter med biståndsbedömd dagverksamhet för personer med demenssjukdom. En av dem "Klubb Viskan" är för personer under 65 år medan de fyra övriga är till för seniorer. Dementia teamet tillhör enheten för dagverksamhet men jobbar klusterövergripande.

Ekonomi

Verksamhetsområdet redovisar ett positivt resultat på 2,2 mnkr för 2019. Orsaken är främst att IT-vård och omsorg redovisar ett positivt resultat på 2,7 mnkr bland annat beroende på minskade kostnader för LOV-användare och minskat antal LOV-företag, samt uteblivna kostnader för konsulter och utvecklingar i Viva.

Dagverksamhet för personer med demenssjukdom på visar ett negativt resultat på -0,2 mnkr där Bodagatan 36, som är samlokaliserad med en växelvårdsenhet för personer med demenssjukdom, redovisar ett underskott på 0,8 mnkr. Mötesplatserna redovisar ett resultat på +0,1 mnkr.

Kvalitet

Välståndsteknik

Välståndstekniken kommer bidra till att brukare/patienter kan bli mer självständiga, samt få sina individuella behov tillgodosedda. Idag finns det svårigheter att rekrytera inom samtliga yrkeskategorier inom Vård- och äldreförvaltningen och den nya tekniken ger möjlighet att använda resurser där de bäst behövs, minska kringtid, restid och administration som inte ger något mervärde för patienterna/brukarna.

Upphandling och införandet av Matinköp online inom hemtjänsten har pågått under 2018-2019 och är infört i alla hemtjänstområden under våren 2019.

Under 2019 har en upphandling av *Trygghetshubb och välförståelse* pågått. Det som ämnas upphandlas är nya larmsystem och mobila trygghetslarm till verksamhetsområdena Vård- och omsorgsboende, hemtjänst och hemteam, korttid, larm och natt. Dagens avtal med trygghetslarm löper ut under 2020-2021. I dokumentet Inriktning för äldreomsorg i Borås Stad som är fastställt av Vård- och äldrenämnden är också ett av utvecklingsområdena under 2018-2022 välförståelse. I upphandlingen inkluderas därför en rad olika tillval eller välförståelse som ska främja den enskilda personens självständighet, trygghet, delaktighet, aktivitet och valfrihet. Efter att upphandlingen och tilldelningsbeslutet var klart inkom en leverantör med en överprövning i maj. Kammarrätten har meddelat att ärendet inte får prövningstillstånd, varför upphandlingen måste göras om och kommer att dra ut på tiden.

MCSS projektet har under 2019 infört digitala signeringslistor för läkemedel, MCSS, i Vård- och äldreförvaltningen inom verksamhetsområdena hemtjänst, vård- och omsorgsboende, hemteam, korttid, larm och natt samt hälso- och sjukvård. Även privata utförare har inkluderats i införandet. I MCSS signeras HSL (Hälso- och sjukvårdslagen) - insatser digitalt och ersätter det tidigare arbetssättet att signera på papper. MCSS hanterar även personalens delegeringar. Införandet av MCSS kommer bland annat leda till en ökad patientsäkerhet, minska administrationen av signeringslistor och på sikt minska antalet läkemedelsavvikelser. IT-systemet har haft ett mycket positivt mottagande i organisationen.

I projektet för *Viva app* (applikation) utvecklade Cambio tillsammans med Atea Viva app för Android-baserade smartphones. Appen är en förenklad del av Viva där personal bland annat kan läsa genomförandeplan, läsa anteckningar, registrera avvikelser och registrera åtgärdsregistreringar. Projektet genomförde piloter och tester av appen under första halvåret 2019 med målsättningen att driftsätta appen under hösten inom Vård- och äldreförvaltningen. Vid driftstart upptäcktes några allvarliga problem med bland annat säkerheten och kommunikation, vilket har gjort att projektet har behövt skjuta fram tidplanen för införandet och istället fokusera på att tillsammans med leverantören åtgärda de uppkomna problemen. Ambitionen är att införandet ska kunna genomföras under början av 2020.

Under året har flera förstudier pågått. En förstudie genomförs för att se över hur de mobila enheterna som används för till exempel IT-systemen TES och MCSS ska kunna hanteras på ett säkert, smidigt och enkelt sätt. En annan förstudie har genomförts kring E-arkiv.

IT-vård och omsorg har under året varit pilot för det av staden beslutade arbetssättet för att förvalta datasystem enligt PM3 och första förvaltningsplanen är framtagen.

Digitalisering för seniorer

Verksamhetsutvecklarna har under 2019 medvetet satsat på att skapa ökad förståelse för digitalisering bland omgivningen. Intresse har visats både från interna och externa parter och därför har det genomförts ett antal presentationer av verksamhetsutvecklarna som exempelvis: nätverksdag på Digidelnätverket i Stockholm, medarrangör av Nätverkskonferens – Åldrandets möjligheter, talare på Inspiration Borås Stad, talare under Innovationsveckan, medverkat i fokusgrupp för regeringens utredning - Teknik i människans tjänst, inbjudna som talare till MVTe 2020.

I samverkan med Fritids- och folkhälsoförvaltningen har en webbsida tagits fram för stadens seniorer. Även en samverkan med Högskolan i Borås och Fritids- och folkhälsoförvaltningen har genomförts för att ta fram Valfärdsbibblan. Den möjliggör att seniorer kan låna hem teknikprodukter för att testa innan de beslutar om de ska köpa det. Konceptet ska öka nyfikenheten och viljan att testa ny teknik. Tillsammans med Mediapoolen har också ett arbete startats för att ta fram webbutbildningar till seniorer. Tanken är att seniorer på ett lättare sätt ska kunna ta del av det digitaliserade samhället och lära sig enklare funktioner i mobilen eller surfplattan. Som exempelvis nedladdning av appar.

Nämnden har satsat på att mötesplatserna ska ha bra IT-utrustning för att kunna nå ut/utbilda seniorerna samt motverka digitalt utanförskap. ”Digidel (digital delaktighet) Senior” finns på 11 mötesplatser runt om i Borås. Digidel Senior är ett nytt koncept inom Digidelnätverket som underlättar för mötesplatser att visa att de erbjuder medborgarservice med fokus på digital delaktighet. På mötesplatserna för seniorer arbetar personalen redan medvetet med teknik-området. De arrangerar bland annat teknikkurser, teknikcaféer och drop-in. Med Digidel Senior kan man både visa och utveckla den digitala handledningen som mötesplatserna erbjuder sina besökare. Digidel Senior skapades som ett komplement till de befintliga DigidelCenter som har börjat ta form runt om i landet. Ett DigidelCenter ska vara en tillgänglig plats där alla invånare kan komma för att få hjälp med det digitala.

Förebyggande verksamhet

Ett pågående samarbete mellan Kulturnämnden och Vård- och äldrenämndens dagverksamheter påbörjades hösten 2018 och har fortsatt under hela 2019. Målet är att dagverksamheterna skall jobba utifrån att ”Kultur är hälsa”, där den fria och frigörande skapandeprocessen främjar hjärnans förmåga att minnas och tolka. Kulturskolan och personal från Hemgården besöker regelbundet samtliga enheter.

Under 2019 flyttade en av mötesplatserna från Kvibergsgatan (Byttorpsklint) till Fjällgatan på Tullen.

Vård- och äldrenämnden anordnade tillsammans med Fritid- och folkhälsönämnden nationell nätverkskonferens i Kongresshuset hösten 2019. Syftet med konferensen var att nätverka kring hur olika verksamheter på bästa sätt kan samverka för att tillsammans minska utanförskap och bidra till en ökad livskvalité hos seniorerna. Ofrivillig ensamhet är enligt folkhälsomyndigheten en av de vanligaste orsakerna till försämrad livskvalité hos personer mellan 65-80 år och 400 000 personer lider av ett digitalt utanförskap. Det blev en väldigt lyckad konferens. På konferensen deltog nästan 200 personer och cirka 30 kommuner var representerade.

En person i demensteamet är utbildad till "Stjärninstruktör". Hon skall leda utbildningar på samtliga dagverksamheter nästa år. Stjärnmärkt är en utbildningsmodell som tagits fram av Svenskt Demenscentrum. Den består av fyra utbildningssteg och vänder sig främst till demensboenden, äldreboenden och hemtjänstenheter men även till biståndshandläggare. När 80 procent av medarbetarna på en arbetsplats genomfört samtliga utbildningssteg blir arbetsplatsen Stjärnmärkt.

Seniorhälsokonsulenternas uppdrag är uppsökande verksamhet i form av förebyggande hembesök med syfte att nå seniorer som inte själva aktivt söker information om det utbud av friskvård- och sociala aktiviteter som erbjuds av kommun, privata aktörer, föreningar och organisationer. Hembesöken syftar till att möta senioren där hen befinner sig och anpassa information och dialogen därefter. Målet med det proaktiva och hälsofrämjande arbetet är att erbjuda senioren en ökad möjlighet till social samvaro och en meningsfull vardag med bibehållen hälsa. Under 2019 gjorde Seniorhälsokonsulenterna 246 hembesök och cirka 100 personer kom till informationsdagen för 80-åringar.

Syn- och hörselinstruktören har under året gjort 368 hembesök.

Vård- och äldre-nämnden har förlängt IOP-avtalet i ytterligare två år med finska föreningen på Hultasjögatan i Borås.

Medarbetare

Sjukfrånvaron för hela enheten för 2019 ligger på 6,2%.

Hösten 2018 startade en teknikgrupp med sex årsarbetare med placering på IT-vård och omsorg. Gruppen installerar välfärdsteknik i ordinärt boende. För att möta verksamhetens behov bättre arbetar gruppen kväll och helg. Antalet tillsynskameror har ökat under 2019 och tekniken för dessa sköts av teknikgruppen. Om ytterligare välfärdsteknik införs t ex på vård- och omsorgsboende, och den ska skötas av gruppen, kan en utökning komma att bli nödvändig.

Våren 2019 överfördes syn- och hörselkonsulenten från Fritid- och folkhälsoförvaltningen till Vård- och äldre-nämnden.

4.7.6 Kost och vaktmästeri

Ekonomi

Resultatet för totalt hela området kost/vaktmästeri/kyld mat och Resursgruppen är - 1,1 mnkr.

Kostverksamheten gör ett minusresultat på närmare - 1,6 mnkr. Verksamheten har dock ett underskott mot budget för livsmedel på ca 3,0 mnkr, vilket är närmare 16% högre än samma period föregående år 2018. Analysen är att de höga livsmedelskostnaderna kan kopplas till det nya livsmedelsavtal med förändrat arbetssätt med en kommungemensam distributionscentral i Borås Stad som startade den 1 maj 2019. Prisjämförelser har gjorts med grannkommunerna som stärker analysen att distributionscentralen inneburit höga kostnader för Borås Stads kostverksamhet. Det sammantagna ekonomiska resultatet hjälps dock upp av att personalkostnaderna är lägre än budget då kostverksamheten har haft några vakanta tjänster under året. Ett budgetöverskott vad gäller intäkter till kostverksamheten, men även inom vaktmästeriet, har också bidragit till att mildra det negativa resultatet. Kostverksamheten följer utvecklingen av förändringarna noga och kan komma att behöva göra anpassningar för att möta de ökade livsmedelskostnaderna om inte planerade effektiviseringar är tillräckliga. För att minska kostnaderna kommer verksamheten bland annat att intensifiera arbetet med matsvinnet.

Kvalitet

Resultatet vad gäller ekologiska inköp har ökat under året till 46,7% av det totala inköpet av livsmedel och kostverksamheten är fortsatt KRAV-certifierad nivå 1. Målet för närproducerade inköp är uppfyllt.

Kostverksamheten har tillsammans med personal inom vård- och omsorgsboende och korttid arbetat med att utveckla måltiderna, vilket varit mycket uppskattat.

Planeringen för att successivt växla över kyld mat från extern leverantör till andra alternativ startade upp under året. Processen har dock visat sig komplicerad och arbetet kommer att fortsätta under 2020. Parallellt med detta har även arbetet påbörjats för att öka måltidskvaliteten för brukare inom hemtjänsten. En stor andel (ca 60%) av de personer som har ett biståndsbeslut för Inköp online har fått hjälp av verksamheten kyld mat för leverans och upppackning av varor från leverantören.

Resursgruppen har fortsatt med att successivt utöka servicen till hemtjänst- och vård- och omsorgspersonal vad gäller tvätt och inköp av kläder. Nämnden gav under året LFF i uppdrag att hitta en lämplig lokal för en central tvättstuga, vilket inte har genomförts ännu. Förhoppningen är att detta ska kunna lösas skyndsamt under 2020 då behovet att komma vidare med den processen är stort.

Medarbetare

Vid sista mätningen för året är sjukfrånvaron totalt för området 5,6%, vilket är ett positivt resultat jämfört med samma period föregående år (7,4%). Endast 1,9% av den totala sjukfrånvaron är långtidssjukskrivningar. Det finns en oro att det nya arbetssättet med distributionscentralen kan försämra sjukstatistiken under 2020 då personalen har signalerat att arbetsmiljön kring varuleveranserna har försämrats. Dialog med koncerninköp har påbörjats och kommer att fortsätta för att se över leveranserna från distributionscentralen. Belastningen för personalen inom kyld mat har ökat i samband med varuleveranser kopplat till Inköp online till brukare i ordinärt boende.

Utblick 2020

Den största utmaningen för verksamheten kommer bli att bibehålla en god kvalitet med de sannolikt fortsatt ökade kostnaderna för livsmedel. Stort fokus kommer därför vara på effektiviseringar för att slippa anpassningar.

4.7.7 Centrala stödfunktioner

Ekonomi

För Centrala Stödfunktioner redovisas ett resultat på 8,3 mnkr beroende på vakanser och att avsatta medel för projekt inte har använts i den utsträckning som var planerat.

Kvalitet

Kvalitets- och utvecklingsfunktionen ger stöd till förvaltningens chefer i det systematiska kvalitetsarbetet. Det handlar om stöd i egenkontroller exempelvis analys av avvikelser, sammanställning av resultat från brukarundersökningar, verksamhetsgranskning m.m. Funktionen stödjer också processägare och processledare i processutveckling. I uppdraget ingår också uppföljning av privata utförare inom LOU. Uppföljningen rapporteras till Kommunstyrelsen en gång per år.

Projektet för fortsatt implementering av IBIC (Individens behov i centrum) har slutförts under året. Projektet har levererat arbetsplaner för fortsatt implementering av arbetssättet inom myndighet och verkställighet. En användning av IBIC innebär att individens delaktighet lyfts fram och arbetssättet bidrar till en ökad likvärdighet och rättssäkerhet när både handläggare och utförare använder samma synsätt och språk i utredning, planering, genomförande och uppföljning av insatser. En samsyn kring IBIC och en strukturerad dokumentation i verksamhetssystemet ger dessutom nämnderna möjlighet att sammanställa information om insatser på individ- och gruppnivå för att värdera hur väl insatser och arbetssätt leder till måluppfyllelse.

HR och ekonomifunktionen arbetar som ett stöd för att styra och följa upp verksamheterna både ur ekonomiperspektiv såväl som personalperspektiv. Detta för att underlätta och stödja cheferna i deras uppdrag i verksamheten. Under året har ett stort fokus varit på bemanningsfrågor, både ur ett ekonomiskt perspektiv med schemaläggning både för personal och brukarinsatser, och ur ett arbetsmiljöperspektiv.

HR-funktionens två verksamhetsutvecklare arbetar med stort fokus på kompetensförsörjning, och ett

arbete med verksamhets specifika kompetensförsörjningsplaner har påbörjats.

Från och med 1 januari 2019 har Vård- och äldrenämnden ansvaret för bemanningsenheten för omsorgspersonal. Under året har enheten tillsammans med verksamheten utvecklat arbetssätt och rutiner för att på sätt tillgodose verksamhetens behov av vikarier. Detta arbete behöver fortsätta kontinuerligt framåt.

4.7.8 Politisk verksamhet

Ekonomi

För den politiska verksamheten redovisas ett resultat på 0,2 mnkr.

Kvalitet

Vård- och äldrenämnden har under året haft tolv nämndmöten, varav ett extrainsatt för att fastställa Budget 2020:1. Vid de ordinarie mötena har det även varit förmöten med utbildning och information om olika verksamhetsområden.

Nämnden arbetar med utsedda kontaktpolitiker, som gjort besök i verksamheten under året.

4.7.9 Buffert

Vård- och äldrenämnden fattade i oktober beslut om att bufferten i sin helhet skulle användas till investeringar som kommer brukarna till del, t ex möbler till mötesplatser och restauranger, samt arbetsmiljöåtgärder för personalen, t ex lyftar på vård- och omsorgsboenden, arbetskläder och medicinutrustning. Bufferten har omfördelats till de olika verksamhetsområdena enligt följande:

Kost och vaktmästeri 1,6 mnkr, Hälso- och sjukvård 1,0 mnkr, Förebyggande verksamhet/IKT 0,5 mnkr, Vård- och omsorgsboende 3,1 mnkr Hemtjänst 3,1 mnkr samt Centrala stödfunktioner 0,6 mnkr.

Verksamheterna har använt de fördelade buffertmedlen enligt plan.

5 Verksamhetsmätt

5.1 Äldreomsorg

5.1.1 Insatser i ordinärt boende

5.1.1.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Årsutfall 2017	Årsutfall 2018	Budget 2019	Årsutfall 2019
Antal brukare med hemtjänst, väf	2 912	3 123	3 120	3 149
Tid som utförs i egen regi hos brukare, timmar väf	451 752	493 487	519 000	487 444
Tid som utförs av privat utförare hos brukare enligt hemtjänstvalet, timmar väf	141 438	131 489	138 000	100 675
Antal utförda hemtjänsttimmar hos brukare, väf	593 190	624 976	657 000	588 119
Brukartid, %	59	56	65	57
Kostnad per hemtjänsttimme	586	615	567	628

5.1.2 Vård- och omsorgsboende

5.1.2.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Årsutfall 2017	Årsutfall 2018	Budget 2019	Årsutfall 2019
Antal belagda platser på vård- och omsorgsboende	826	821	841	835
Antal platser i egen regi	751	718	713	716
Antal entreprenadplatser	137	155	155	155
Totalt antal platser	888	873	868	871
Andel belagda platser av totalt antal platser, %	93	94	96,9	95,9

5.1.3 Korttidsvård

5.1.3.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Årsutfall 2017	Årsutfall 2018	Budget 2019	Årsutfall 2019
Antal korttidsplatser	64	64	67	67
Antal belagda korttidsplatser	59	68	65	66
Andel belagda korttidsplatser av totalt antal korttidsplatser, %	92,2	103,5	97	100,4
Antal växelvårdsplatser	18	16	15	15
Antal belagda växelvårdsplatser	12	11	15	14
Andel belagda växelvårdsplatser av totalt antal växelvårdsplatser, %	66,7	68,2	100	84,4

5.1.4 Hälso- och sjukvård

5.1.4.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Årsutfall 2017	Årsutfall 2018	Budget 2019	Årsutfall 2019
Pågående HSL åtaganden	2 444	2 399	2 500	2 438

5.1.5 Förebyggande

5.1.5.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Årsutfall 2017	Årsutfall 2018	Budget 2019	Årsutfall 2019
Totalt antal belagda dygn på biståndsbedömd dagverksamhet		12 259	13 000	13 219

6 Investeringar

6.1 Investeringar som löper över flera år

Tkr	Godkänd utgift	Total budget 2019	Utgift 2019	Avvik.	Omdisp	Prognos	Status
Trygghetslarm/-hubb och välfärdsteknik	16 700	6 000	0	6 000	6 000	16 700	1
Summa	16 700	6 000	0	6 000	6 000	16 700	

Förklaring projektstatus

0: Ej påbörjat projekt

1: Förstudie

2: Pågår

3: Klart

Analys

Vård- och äldreomsorgen använder idag trygghetslarm inom ordinärt boende, på vård- och omsorgsboenden (vobo) samt på korttidsboenden för att brukarna ska kunna påkalla hjälp av personal vid behov. Under 2018 startades ett projekt för att upphandla och införa nya trygghetslarm eftersom dagens avtal löper ut. En ambition med projektet var också att även möjliggöra inkoppling av nya typer av tillbehör och välfärdsteknik till trygghetslarmet, som till exempel sensorer som larmar vid olika avvikelser.

Upphandlingen överklagades och Kamrarrätten har meddelat att ärendet inte får prövningstillstånd, varför upphandlingen måste göras om och kommer att dra ut på tiden.